

**Användningen av pseudosamordningar med *sitta*, *stå* och *ligga* vid
översättning från ryska till svenska**

Nathalie Sundberg

Pro gradu avhandling i ämnet ryska språket och litteraturen

Handledare: Martina Björklund

Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi

Åbo Akademi

2022

**ÅBO AKADEMI – FAKULTETEN FÖR HUMANORIA, PSYKOLOGI OCH
TEOLOGI**

Ämne: Ryska språket och litteraturen	
Författare: Nathalie Sundberg	
Arbetets titel: Användningen av pseudosamordningar med <i>sitta</i> , <i>ligga</i> och <i>stå</i> vid översättning från ryska till svenska	
Handledare: Martina Björklund	Handledare:
Abstrakt: Översättning av texter kräver omfattande kunskap i källspråket, respektive målspråket, och därför bör man vara medveten om hurdana lingvistiska eller semantiska formuleringar dessa språk använder. De konstruktioner som denna avhandling undersöker är pseudosamordningar (uttryck som "X <i>sitter och läser</i>") och specifikt hur dessa använts i svenska översättningar med ryska som källspråk. Avhandlingens teoretiska del behandlar rysk och svensk grammatik, omfattande aktionsarter/situationstyper och användningen av aspekt i ryska språket samt pseudosamordningar i båda språken. Den litteratur som diskuteras gäller ryskspråkig, engelskspråkig och svenskspråkig forskning inom grammatik och språkanvändning. Jämte avhandlingens teoretiska del har även en kvantitativ undersökning genomförts. Undersökningen bestod av en korpusundersökning i en underkorpus av den svenska parallellkorpusen i Ryska nationalkorpusen, där ryska källtexter jämfördes med deras svenska översättningar. Sökningen utgick från fyra former av de tre positionsverben <i>sitta</i>, <i>ligga</i> och <i>stå</i> (infinitiv, presens, preteritum och supinum). Söksträngarna i undersökningen utgjordes således av kombinationen av en verbform samt ordet <i>och</i>, vilket sedan gav meningar ur de ryska källtexterna tillsammans med översättningarna. Med stöd av teorin samt korpusundersökningen analyserades användningen av dessa pseudosamordningar i båda språken och strävat efter att hitta ett mönster, angående hur översättarna använder pseudosamordningar i sina översättningar. Den mest väsentliga slutsatsen är att det existerar en viss tendens: översättarna använder sig i hög grad av pseudosamordningar även då den ryska källtexten har andra typer av verbformer och i vissa fall till exempel nominalfraser eller prepositionsfraser. Det kom fram att de flesta svenska pseudosamordningarna är översättningar av ryska verb som är av situationstypen <i>activity</i> ('aktivitet'), står i imperfektiv aspekt och inte ingår i en pseudosamordning. Korpusundersökningen och teorin bekräftade att översättning sannerligen är ett komplext arbete och att man bör vara väl utbildad i de språk man använder för att kunna skapa en god översättning.	
Nyckelord: svenska, ryska, pseudosamordningar, positionsverb, situationstyper, imperfektiv aspekt, perfektiv aspekt, Ryska nationalkorpusen	
Datum: 18.06.2022	Sidantal: 54
Abstraktet godkänt som mognadsprov:	

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	III
1 INLEDNING	1
2 TEORETISK BAKGRUND OCH TIDIGARE FORSKNING	3
2.1 SITUATIONSTYPER I SVENSKA OCH RYSKA	3
2.2 ASPEKT I RYSKA SPRÅKET.....	8
2.2.1 <i>Aspektpar</i>	13
2.2.2 <i>Ryska affix och aktionsart</i>	15
2.3 PSEUDOSAMORDNINGAR I SVENSKA SPRÅKET	18
2.4 PSEUDOSAMORDNINGAR I RYSKA SPRÅKET	26
3 MATERIAL OCH METODER	32
4 RESULTAT	34
4.1 [V ₁ <i>SITTA</i> + <i>OCH</i> + V ₂] VID ÖVERSÄTTNING AV VERBFORMER FRÅN RYSKA	34
4.2 [V ₁ <i>STÅ</i> + <i>OCH</i> + V ₂] VID ÖVERSÄTTNING AV VERBFORMER FRÅN RYSKA	39
4.3 [V ₁ <i>LIGGA</i> + <i>OCH</i> + V ₂] VID ÖVERSÄTTNING AV VERBFORMER FRÅN RYSKA	42
4.4 ANNAT.....	46
4.4.1 <i>Annat med [V₁ sitta + och + V₂]</i>	47
4.4.2 <i>Annat med [V₁ stå + och + V₂]</i>	49
4.4.3 <i>Annat med [V₁ ligga + och + V₂]</i>	51
5 AVSLUTNING	53
6 LITTERATURFÖRTECKNING	55

1 Inledning

Vad är pseudosamordningar och hur används de i svenska då man översätter text från ryska? Det är frågan som denna avhandling har som mål att reda ut. Översättningsarbete är inte lätt då man inte bara måste behärska ett språks grammatikregler, utan man bör behärska grammatikreglerna i åtminstone två språk. Orsaken till att jag valt detta ämne för min avhandling är att jag är väldigt intresserad av översättning och vill ta reda på så mycket som möjligt om olika fenomen som förekommer främst i svenska, men även i andra språk jag behärskar. Detta medför att jag får ett grepp om hur jag ska förhålla mig till språken då jag översätter texter. Detta intresse har existerat länge och jag blev väldigt glad då min handledare föreslog detta ämne, eftersom jag tidigare skrev min kandidatavhandling om ett annat område inom översättning.

När det kommer till pseudosamordningar finns det inte så mycket forskning gällande vad de innebär för översättning mellan ryska och svenska. Pseudosamordningar ser nämligen ut som andra, ”äkta” samordningar, vilket betyder att deras grundstruktur består av två verbledd $[V_1 \text{ och } V_2]$, till exempel:

- (1) Han *ligger* och *sover*.

Det är verben *ligger* och *sover* som skapar pseudosamordningen och denna konstruktion är en pseudosamordning eftersom V_1 verbet *ligger* inte egentligen är nödvändigt för att framföra meningens budskap. Pseudosamordningar förekommer eventuellt oftare i talat språk, och då märker man att det första verbet har svagare betydelse än det andra (Kvist Darnell 2008).

Pseudosamordningar förekommer dock även i skriftliga texter; denna avhandling kommer att undersöka hur pseudosamordningar har blivit översatta från ryska till svenska. Det betyder dock inte att jag undersöker ifall ryskan använder pseudosamordningar i sina texter, utan jag ser ifall den svenska översättningen har använt pseudosamordningar och vad dess motsvarande verb eller verbpar är i den ryska källtexten. För att inte gå in på ett alltför brett område har jag valt att specifikt undersöka pseudosamordningar med de verb som beskriver ett durativt tillstånd (*sitta*, *stå* och *ligga*) och hur dessa har blivit översatta från ryska till svenska.

För att få material till min undersökning har jag använt mig av Ryska Nationalkorpusen (*Национальный Корпус Русского Языка*) som finns kostnadsfritt tillgänglig online (ruscorpora.ru).

2 Teoretisk bakgrund och tidigare forskning

I detta teoretiska kapitel kommer både svenskans och ryskans aktionsarter/situationstyper, ryskans aspekt och pseudosamordningar diskuteras. Situationstyper (aktionsarter) är viktiga för kategorin aspekt som används i det ryska språket. Pseudosamordningar har att göra både med aspekt och aktionsarter, vilket forskning har visat (till exempel Kvist Darnell 2008, Blensenius 2015).

Som brukare av ett västeuropeiskt språk har vi svenskspråkiga enklare att förstå begreppet *tempus*, när man talar om verbets tidsförhållande. Detta är dock inte situationen i slaviska språk, där de har mycket enklare att förstå begreppet *aspekt*, *вид* på ryska. Robert Binnick skriver i sin bok *Time and the Verb: a Guide to Tense and Aspect* att forskning gällande aspekt har varit en labyrint full av mörker (Binnick 1991:138). Binnick fortsätter dock med att konstatera att både aspekt och tempus är lika viktiga för att kunna förstå tidsmässiga relationer i språk. I ryska språket är det dock ändå aspekten som bär en mer betydelsefull roll. Det är inte endast en nödvändigt att kunna särskilja imperfektiv eller perfektiv aspekt, utan aspekten har även växelverkan med tempus i språket på ett mycket viktigt sätt.

2.1 Situationstyper i svenska och ryska

Svenska Akademiens Grammatik (härefter SAG) definierar en aktion som ett skeende eller tillstånd sådant det uppfattas och språkligt beskrivs av språkbrukaren (SAG §2: 503), vilket sedan kan klassificeras enligt dess olika tidsliga egenskaper och aktionsarter. Detta är relevant i denna avhandling eftersom det är verben som uttrycker aktionsarten. SAG (§4:) hävdar att de fyra viktigaste aktionsarterna är *tillstånd*, *oavgränsad process*, *avgränsad process* och *punkthändelse*. Enligt Vendler (1967: 149) finns det fyra situationstyper, *state* (statisk aktion), *activity* (durativ atelisk aktion), *achievement* (punkthändelse som leder till nytt tillstånd) och *accomplishment* (durativ telisk aktion).¹ Det finns dock lingvister som menar att det finns fler sätt att dela in aktionsarter, som till exempel Carlota Smith. Hon skriver i sitt verk *The Parameter of Aspect* (1991) att hon räknar med fem aktionsarter, vilka är följande: *state* (statisk

¹ I denna pro gradu-avhandling kommer jag att huvudsakligen använda termen *situationstyp*, även om några av mina källor använder termen *aktionsart*. När jag refererar till dessa källor kommer det att stå *aktionsart*.

aktion), *activity* (durativ atelisk aktion), *accomplishment* (durativ telisk aktion), *achievement* (punkthändelse som leder till nytt tillstånd) och *semelfactive action* (atelisk icke-resultativ punkthändelse). Nedan är en lista på Smiths (1991: 28) situationstyper översatta till svenska:

- **State:** en statisk aktion vars interna struktur och utsträckning i tid man ser bort från (*solen lyser för alla*)
- **Activity:** en durativ atelisk aktion (*vandra i skogen, gråta*)
- **Accomplishment:** en durativ telisk aktion (*bygga en bro, gå till jobbet*)
- **Achievement:** en punkthändelse som leder till ett nytt tillstånd (*hitta telefonen*)
- **Semelfactive action:** en atelisk icke-resultativ punkthändelse (*harkla till*)

SAG (§4: 326–345) fortsätter sin definition av situationstyper genom att förklara att de semantiska distinktioner som skiljer de tydligaste aktionsarterna åt är *avgränsning*, *processualitet*, *dynamiskhet* och *durativitet*. Dessa distinktioner delas även in i ”positiva och negativa” egenskaper. I de exempel som följer ger jag egna svenska exempel på varje situationstyp. En *avgränsad aktion* är en aktion som har en naturlig slutpunkt:

- (2) Pelle *somnade*.²
- (3) Anna *bakade en kaka*.

Vad detta innebär är att aktionen inte mer kan äga rum efter slutpunkten. En *oavgränsad aktion* är naturligtvis motsatsen till den föregående situationstypen, nämligen denna aktion har inte en naturlig slutpunkt och den kan vara tidsligt obegränsad, men kan även avslutas när som helst:

- (4) Solen *är ljus*.
- (5) Chauffören *sov*.

² De satser som används som exempel är inte tagna från källtexten, utan de är egna exempel

(6) Anna bakade kex.

En *processuell aktion* är en aktion som har ett inhomogent förlopp. Det innebär med andra ord att dess predikationsbas går igenom en rad distinkta förhållanden under aktionens lopp:

(7) Pelle sprang.

(8) Anna bakade.

Motsatsen till denna aktionsart är en *icke-processuell aktion*, som innebär att aktionen har ett homogent statistiskt tillstånd eller en punkthändelse med ett moment:

(9) Klara beundrade sin idol.

(10) Pelle somnade.

Som en del av den tredje distinktionen är en *dynamisk aktion*, vilket är en aktion som inbegriper någon slags förändring:

(11) Pelle sprang till skolan.

(12) Vargen ylade.

Som par till föregående aktionsart är en *statisk aktion*, vilket givetvis innebär att det inte förekommer någon förändring inom aktionen:

(13) Laddaren låg i väskan.

(14) Anna kände Klara.

Till näst kommer de *durativa* och *punktuella aktionerna*. En *durativ aktion* är en aktion som omfattar en tidsutsträckning:

(15) Anna läste.

Som motsats till den föregående aktionsarten verkar en *punktuell aktion*, som inte har en tidsutsträckning:

(16) Anna slog upp kokboken.

Även efter att de fyra distinktioner som nämndes ovan redan har blivit uppräknade fortsätter SAG att ännu att tillägga två definitioner, nämligen *resultativ* och *icke-resultativ aktion*, där en *resultativ aktion* innebär en aktion som åstadkommer ett nytt tillstånd:

(17) Pelle somnade.

En *icke-resultativ aktion* åstadkommer inte ett nytt tillstånd:

(18) Katten darrade.

I tabellen nedan i ser man hur SAG delar in de olika aktionsarterna och deras distinktioner.

Tabell 1: Svenska Akademiens Grammatiks indelning av aktionsarter (SAG 4: 324)

Aktionsarter			
Oavgränsade		Avgränsade	
Icke-processuella	Processuella		Icke-processuella
Durativa			Punktuella
Statiska	Dynamiska		
Tillstånd	Oavgränsade processer	Avgränsade processer	Punkthändelser

När man tar i beaktande de olika källor som blivit undersökta, ser man att det finns olikheter mellan definitionerna av situationstyper. Något som är rätt anmärkningsvärt är att Vendlers och SAG:s definitioner ser nästan identiska ut, medan Smith inte bara har en punkthändelse, utan två (*achievement* och *semelfactive action*). Smith vill ännu tydligare åtskilja punkthändelserna, eftersom *achievement* slutar i ett nytt tillstånd och *semelfactive action* bara är en händelse som inte avslutas i ett nytt tillstånd, utan punkthändelsen sker mitt i bastillståndet. *Harkla till*, som jag använde som exempel på en *semelfactive action*, innebär med andra ord att man är i sitt bastillstånd, man harklar till (punkthändelse), men man uppnår inte något nytt tillstånd, utan man bara går tillbaka till det tidigare bastillståndet.

2.2 Aspekt i ryska språket

Robert Binnick (1991: 140) noterar att den moderna uppfattningen om ryskans aspekt, omfattande imperfektiv och perfektiv aspekt, presenterades först under 1800-talet av den tyska lingvisten Miklošič. Som Risto Rönkkä (2005: 385–389) visar stödde Miklošič sig i sin tur på Kopitars verk från 1808. Binnick noterar att fastän man redan på 1800-talet hade framfört konceptet aspekt, var det inte förrän 1924 som Meillet beskriver skillnaden som att ett imperfektivt verb uttrycker en handling som varar eller utvecklas, medan ett perfektivt verb uttrycker processen rent och enkelt, abstraherad från all uppfattning om varaktighet (Binnick 1991: 141). Det tog dock en lång tid för slavisterna att komma underfund med hur verb med olika aspekt kunde relatera till varandra, ifall de utgjorde ett enda verb eller ifall de var totalt skilda ord (Binnick 1991: 141), en fråga som ännu också diskuteras (nyligen i Gorbova 2020).

Orsaken till att användning av aspekt är så viktigt i ryskan är det faktum att ryskan endast har tre tempusformer, till skillnad från till exempel svenskans fem, och aspekten har således en oerhört viktig funktion tillsammans med tempus i det ryska språket, så att man ska kunna uttrycka verbets tidsperspektiv.

Enligt modern aspektteori har ryskan två aspekter: imperfektiv (*несовершенный вид*, ofullbordad aspekt) och perfektiv (*совершенный вид*, fullbordad aspekt). De allra flesta ryska verb är antingen imperfektiva eller perfektiva, det finns dock ett mindre antal, oftast lånord, till exempel *изолировать* 'isolera', som är biaspektuella och som används både i imperfektiva och perfektiva kontexter (Wade 2011: 268). De flesta ryska verb bildar ett verbpar (några enstaka *imperfektiva tantum* och *perfektiva tantum* finns dock också), varav ett verb beskriver en ofullbordad handling och det andra verbet beskriver en fullbordad handling (Wade, 2011: 269, Zaliznjak et al. 2015: 61). Ett enkelt exempel som beskriver detta fenomen är verbet *читать* ('att läsa'). Det fullständiga verbparet är *читать – прочитать*. Termen aspektpar används för att ange de imperfektiva och perfektiva ordformer där aspekten är den enda betydelseskillnaden. Det första verbet, sett från vänster, är det verb som beskriver den ofullbordade handlingen, vilket naturligtvis betyder att det andra verbet beskriver den fullbordade handlingen. För att se detta i en hel mening kan man skriva:

(19) Он читал книгу.

- Han *läste* (=höll på att läsa) boken.
(20) Он *прочитал* книгу.
Han *läste ut* boken.

För att förtydliga exemplen (19) och (20) och deras översättningar 'Han *läste* boken' och 'Han *läste ut* boken' bör man nämna att det i svenska är ganska ovanligt att man skulle skriva ut hela meningen med att han verkligen läste färdigt boken, men det förekommer ändå. Därför är det mer sannolikt att dessa meningar skulle översättas till svenska på samma sätt ('Han *läste* boken'), vilket innebär att man inte gör skillnaden på meningarna explicit, vilket innebär svårigheter att skilja på aspekten. Det innebär att den fullbordade aspekten tyvärr inte framkommer så tydligt, men lyckligtvis visar kontexten för det mesta hur 'han *läste boken*' bör tolkas. I svenska språket fokuserar man mer på tid, vad som hände efter vad, varför man skulle kunna översätta de två enkla ryska meningarna genom att använda tre olika tempus för att beskriva förfluten tid:

- (21) Han *läste* boken – preteritum
(22) Han *har läst* boken – perfekt
(23) Han *hade läst* boken - pluskvamperfekt

De ryska imperfektiva och perfektiva verben har å sin sida endast en form för förfluten tid var, fokuserar på själva handlingen och ifall den blivit fullbordad eller inte.

Den imperfektiva aspekten sägs vara den dominerande (eller omarkerade) aspektformen i ryskan, eftersom den formellt kan användas i alla situationstyper, till skillnad från den perfektiva aspekten som inte kan användas om en avslutad process (Rassudova 1982: 10). En ofullbordad handling kan inte beskrivas med perfektiv aspekt på ryska. Smith (1997: 125) fortsätter med att förklara hur det ryska verbet ger information om såväl situationstyper som aspekt, eftersom verbet består av en lexikal rot med grammatiska affix. Det är prefix, och suffix i enstaka fall, som påverkar situationstypen och därmed bestämmer aspekten. Till skillnad från svenskans konjugering av verb, som endast sker enligt tempus, påverkas de ryska verbens form av tempus, modus, numerus, person och genus (Smith 1997: 125).

När ryska språket skiljer på verbens aspekt används fyra olika metoder (Wade 2011: 271–273).

- Användning av prefix
- Intern modifikation
- Användning av fullständigt olika ord (s.k. suppletion)
- Ordets betoning

Den första metoden har redan nämnts tidigare i detta kapitel och *писатъ/написатъ* ('att skriva') kan användas som exempel för att visa hur denna metod ser ut. Här ser man att det perfektiva verbet, som står efter snedstreckat, har ett prefix framför sin ordstam. Det är denna metod som förekommer mest.

Den andra metoden, intern modifikation, innebär att ordets stam ändras. Det sker genom tilläggning eller utbyte av suffix, växling av rotvokalen eller konsonantväxling. Som exempel för denna metod kan man se på verbet *забыватъ/забытъ* ('att glömma'). I detta fall ser man att stavelsen *-ва* har lagts till i den imperfektiva aspekten.

Den tredje metoden innebär att helt olika ord används, till exempel *говоритъ/сказать* 'att säga'.

Den fjärde metoden används sällan, men den innebär att aspekten bestäms beroende på var ordet har sin betoning, till exempel *среза́тъ/среза́тъ* ('att skära/klippa av/bort'), vilket kan vara en utmaning att avgöra i skrift (Binnick 1991: 136).

Det är de imperfektiva verben som kan användas i tre tempusformer (presens, preteritum och futurum), medan de perfektiva verben används i preteritum och futurum. Men ifall man ser ett verb med en presensändelse kan man tyvärr inte vara säker på att det är ett imperfektivt verb. Det är nämligen så att både imperfektiva och perfektiva verb böjs med presensändelser, även om de perfektiva verben endast beskriver fullbordade händelser. Det perfektiva verbet beskriver således inte (nödvändigtvis) presens, utan verbet beskriver för det mesta futurum (Binnick 1991: 139).

Lingvisten Bernard Comrie har 1976 givit ut ett verk som diskuterar användningen av aspekt i många olika språk. Han skriver att den generella definitionen av aspekt är att den är ett

verktyg för oss att kunna se på en situations interna temporala struktur. För att beskriva dessa skillnader av aspekt ger Comrie (1976: 3) följande exempel:

- (24) *John was reading when I entered. / Иван читал, когда я вошел.*³

I exemplet ger det första verbet en bakgrundsinformation angående situationen och det andra verbet beskriver huvudhändelsen. Det andra verbet beskriver således händelsen som helhet, utan någon referens till dess interna temporala struktur (Comrie 1976: 3). För att komplicera saken kan man använda sig av den imperfektiva och perfektiva aspekten i en och samma mening för att beskriva en och samma situation, utan att satsen blir motsägelsefull. Comrie (1976: 4) använder sig av exemplet:

- (25) *John read that book yesterday; while he was reading it, the postman came. / Иван прочитал эту книгу вчера; в то время, когда он ее читал, пришел почтальон.*

Ifall man inte är bekant med den ryska aspekten kan denna mening se totalt ointressant ut, speciellt ifall man endast kan analysera den engelska meningen, men det finns något mer på djupet i den ryska meningen. Den första satsen *John read that book / Иван прочитал эту книгу* beskriver en fullbordad händelse, som innebär att boken verkligen blivit utläst. Detta faktum kommer kanske inte fram så väl i den engelska versionen, eftersom verbet ser likadant ut oberoende ifall det är imperfektiv eller perfektiv aspekt. I ryskan ser man dock att man har lagt till prefixet *про-* på ordstammen *читал*, så man kan se att det verbet har den perfektiva aspekten och att man verkligen vill definiera att Ivan igår hade läst ut boken. Den andra satsen, som använder sig av imperfektiv aspekt, syftar också på samma tid då Ivan läste boken, men i

³ Comrie har ryska exempel i sin bok, men de är translittererade till latinska bokstäver, men jag använde kyrilliska bokstäver så att de bättre passar in i helheten i min avhandling.

det här fallet ”öppnas situationen upp”, så att subjektet nu är mitt i situationen och hen beskriver att det var något annat som hände samtidigt som denna situation, i detta fall att postiljonen kom samtidigt som John/Иван läste sin bok.

2.2.1 Aspektpar

Situationstyperna är av relevans för vilken aspekt ett ryskt verb tillhör och möjligheten att bilda den andra aspekten. Den viktigaste distinktionen är den mellan oavgränsade (ateliska) och avgränsade (teliska) situationer (Zaliznjak et al. 2015: 61). Avgränsade situationer, som ”att läsa en bok”, kan betraktas ”inifrån” som pågående eller ”utifrån” som avslutande då handlingen nått gränsen för sitt förverkligande, vilket exemplen nedan visar:

- (26) Читал книгу
(27) Прочитал книгу

Enligt Vendlers (1957: 147) situationstyper är det i det här fallet fråga om *accomplishment* (’förfärdigande’). Vendler anser att det finns två avgränsade (teliska) situationstyper, och då är *accomplishment* (’förfärdigande’) den första och den andra typen av avgränsade situationer som Vendler beskriver är *achievement* (’fullbordande’), det vill säga en punkthändelse som leder till nytt tillstånd. Ett bra exempel på detta är *искать/найти* (’söka/hitta’). När du äntligen hittar det du sökt efter uppstår det nya tillståndet, eftersom du inte konstant kan hitta samma sak.

Avgränsningen av verb kan även handla om att det imperfektiva verbet beskriver att man försöker göra något, medan det perfektiva visar att man lyckas göra det (Zaliznjak et al. 2015: 65).

- (28) Решать – решить проблему (’försöka lösa – lösa ett problem’)
Сдавать – сдать экзамен (’göra/ha – klara en tentamen’)
Доказывать – доказать (’försöka bevisa – bevisa’)

Alla processer är dock inte handlingar, utan det kan också vara fråga om ett tillstånd som det finns en gräns för och då gränsen nås blir det en händelse. Då är det imperfektiva verbet som

beskriver det initiala tillståndet som har en gräns och sedan beskriver det perfektiva verbet händelsen som sker då gränsen nås:

- (29) *Опаздывать – опоздать* ('vara sen – komma för sent')
Успевать – успеть ('hinna')
Умирать – умереть ('vara döende – dö')

Ett verbpar som ytterligare skulle kunna tilläggas till föregående grupp är *догадываться – догадаться* ('gissa/ana/ha en aning – gissa (rätt)'). Detta verbpar kan anses vara speciellt då det imperfektiva verbet betyder att man har en slags hypotes om något, medan det perfektiva innebär att man fått hypotesen bekräftad (Zaliznjak et al. 2015: 65).

Det kan även vara fråga om gradvis förändring, vilket oftast innebär att en egenskap som beskrivs av det imperfektiva verbet, som vid en viss punkt iakttas och konstateras ha skett, vilket beskrivs av det perfektiva verbet (Zaliznjak et al. 2015: 66):

- (30) *Беднеть – обеднеть* ('bli fattig')
Краснеть – покраснеть ('rodna')
Привыкать – привыкнуть ('vänja sig – bli van')

Ytterligare finns det verb som inte kan betyda något annat än att en gräns uppnås, det vill säga både det imperfektiva och det perfektiva betyder att gränsen är uppnådd – mer än en gång vid de imperfektiva och endast en gång vid motsvarande perfektiva, det vill säga dessa imperfektiva verb kan bara ha betydelse av upprepad handling (gäller inte *приходить* i preteritum) (Zaliznjak et al. 2015: 64):

- (31) *Найти – находить* ('finna, hitta')
Прийти – приходиться ('komma (fram), anlända (till fots)')

De imperfektiva verb som kan utgöra verbpar tillsammans med verben ovan är *искать* ('söka') *идти* ('gå'), eftersom dessa verb beskriver processen som leder fram till *найти* respektive *прийти*.

2.2.2 Ryska affix och aktionsart

I ryskan finns det en typ av ordbildning som kallas *способы действия* och som brukar översättas till svenska som *aktionsart*, vilket följaktligen är orsaken till att jag i kapitel 2.1 heller talar om situationstyper än aktionsarter när det gäller själva verbrotens betydelse. Genom den ryska bildningen av aktionsarter med affix (prefix, suffix och postfix) kan man till exempel bilda perfektiva verb även av verb som betecknar de semantiska situationstyperna *activity* ('aktivitet') eller *state* ('tillstånd') som i sig inte har en gräns. Det sägs då i svenskspråkig terminologi att dessa verb har aktionsart (Hellström 2002: 90). Till exempel verbet *гулять* ('promenera') har i sig ingen intern gräns, men med hjälp av prefix kan man skapa perfektiva verb: *погулять* ('promenera en viss tid, vanligen en kort stund') och *прогулять* ('promenera en viss tid, vanligen längre stund'). Med andra ord används *способы действия* för att möjliggöra utmärkning av gränser på *activity* ('aktivitet') och *state* ('tillstånd') genom att morfologiskt modifiera verbets semantik. *Способы действия* anses dock, till skillnad från aspektpar, inte vara en grammatikalisk kategori i det ryska språket (Zaliznjak et al. 2015: 111). Andra exempel på aktionsarter/*способы действия* kan illustreras med verbet *сидеть* ('sitta'). Några av de affix man kan använda med detta verb är:

- (32) Посидеть – sitta en stund
 Просидеть – sitta länge
 Насидеться – sitta färdigt/tills man är nöjd (saturativt verb)
 Засидеться – sitta för länge
 Досидеться – sitta tills ett "resultat" uppnås, till exempel
 ryggsmärta

Fastän dessa exempel ovan skulle kunna antas vara en del av ryskans aspektualitet är bildningen av aktionsarter ändå en aning längre avlägsna från den konceptuella kategorin aspekt och anses inte vara en grammatisk kategori. (Zaliznjak et al. 2015: 111).

Zaliznjak et al. (2015: 110–119) delar in ryskans *способы действия* i 15 olika grupper. De flesta av dem är kopplade till den perfektiva aspekten, men det finns fall där den imperfektiva aspekten bildas. Jag begränsar mig till att ta upp endast fem grupper här, eftersom de är de mest väsentliga för min undersökning, även ifall enstaka resultat skulle vara kopplade till andra *способы действия* som blivit nämnda här. Den första gruppen *Начинательный способ действия* använder affixen *за-, воз-, по-, вз-, раз-* + *-ся* för att beskriva att en handling har börjat, till exempel (Zaliznjak et. al. 2015: 112):

- (33) *Забегать* ('börja springa')
 Возлюбить ('börja älska')
 Возненавидеть ('börja hata')
 Почувствовать ('börja känna' reflexivt verb)
 Взвыть ('börja tjuta')
 Разгореться ('börja brinna', 'blossa upp')

Den andra gruppen *Делимитативный способ действия* beskriver handlingar i den perfektiva aspekten som man har gjort eller kommer att göra en kort stund. Indikatorn för denna grupp är prefixet *по-* som i exempel (32) *посидеть* ('sitta en stund'). Andra exempel är (Zaliznjak et. al. 2015: 118):

- (34) *Погулять* ('gå omkring en stund')
 Помахать ('vinka en stund')
 Помолчать ('vara tyst en stund')
 Побегать ('springa en stund')

Den tredje gruppen *Пердуративный способ действия* ger det perfektiva verbet en betydelse att man utfört handlingen under en längre tidsperiod. Detta illustreras även i exempel (32) med

verbet *просидеть*, som använder sig av prefixet *про-*. Andra exempel för denna variant är (Zaliznjak et. al. 2015: 119):

- (35) *Проспать* ('sova länge', även 'försova sig')
 Пролежать ('ligga länge')
 Простоять ('stå länge')
 Проносить ('bära länge/ha på sig')

Den sjunde gruppen kallas *сатуративный способ действия* och ger verbet en perfektiv betydelse av att handlingen har uppnått total mättnad eller till och med övermättnad (Zaliznjak et al . 2015: 123). Satsen *наседеться* – 'sitta färdigt/tills man är nöjd' från exempel (32) illustrerar den saturativa aktionsarten.

Den åttonde gruppen kallas *интенсивно-результативные способы действия* och ger verbet en intensivt resultativ perfektiv betydelse (Zaliznjak et al . 2015: 123). Dessa verb bildas genom att lägga till både prefix och postfix: *до-* ... *-ся*, *за-* ... *-ся*, *раз-* ... *-ся*. *засидеться* – 'sitta för länge' från exempel (32) illustrerar denna aktionsart.

2.3 Pseudosamordningar i svenska språket

Detta kapitel kommer att diskutera pseudosamordningar i svenska språket. Svenska pseudosamordningar har diskuterats länge. Följande diskussion är i huvudsak baserad på Kvist Darnell 2008 och Blensenius 2015, 2016. För redogörelser av frågans historia hänvisas till dessa arbeten.

Pseudosamordningar som konstruktion använder sig av två verb som är ihopkopplade med ordet *och*, liksom ”äkta samordningar”, men pseudosamordningar refererar till en enda händelse (Kvist Darnell 2008: 43), medan äkta samordningar sammanbinder två olika handlingar. Detta illustreras av Kvist Darnell (2008: 1) i följande exempel:

(36) Anton *ligger och läser*.

(37) Anton *skriver och läser*.

Exempel (36) har svag betoning på det första verbet och tolkas som en och samma händelse, de båda verbliden utgör ”en helhet” (= pseudosamordning), medan i det andra exemplet, (37), är båda verben betonade och tolkas som två skilda handlingar (= ”äkta samordning”). Kvist Darnell refererar till flera tidigare verk i sin avhandling och även olika metoder hur man kan skilja mellan äkta samordningar och pseudosamordningar. Två exempel Kvist Darnell (2008: 29) använder är följande (som lånats från Josefsson 1991: 151):

(38) Johan *joggar och delar ut* flygblad.

(39) Johan *joggar runt och delar ut* flygblad.

I exemplen ovan beskriver (38) en pseudosamordning och (39) en äkta samordning. Egentligen representerar bägge meningar samma sak, men i (39) står V_1 med en partikel. Varför kan ordet *runt* ändra en samordnings funktion? Idén som både Kvist Darnell och Josefsson anammar har uttryckts tidigare av Andersson (1979): verbpartikeln gör att verben i samordningen inte kan byta plats utan att tolkningen blir en annan. En taktik för att analysera en mening för att ta reda på ifall det är en äkta samordning eller inte är nämligen att man ska kunna byta plats på de båda

verben, vilket inte är möjligt i en pseudosamordning. Detta är naturligtvis inte möjligt då ett av verben står med en partikel (Kvist Darnell 2008: 29). Exempelen (38) och (39) beskriver också hur verben beter sig i äkta samordningar och i pseudosamordningar. Man ser att i båda satserna står verben i samma tempus, men fastän verben har samma tempus i äkta samordningar, behöver de inte nödvändigtvis beskriva två samtida handlingar, men det gör verben i en pseudosamordning (Kvist Darnell 2008: 28, citerar Josefsson 1991).

För att bättre analysera och förstå dessa konstruktioner använder jag samma beteckning som Kvist Darnell (2008), nämligen [V_1 och V_2], där V_1 står för det första verbet och V_2 står för verbet som står efter den samordnande konjunktionen *och*. Kvist Darnell (2008: 28) och andra som studerat pseudosamordningar har konstaterat att det är relativt få verb som kan utgöra V_1 . SAG (§4: 902–903) har definierat fem olika typer av pseudosamordningar enligt typen av V_1 :

- verb som anger befintlighet (det vill säga positionsverb, rörelseverb som inte anger förflyttning och verbet *vara*)
- verb som anger förflyttning (det vill säga de verb som inte ingår i föregående definition)
- verb som anger olika faser av aktion
- verb som anger kanalen för en språkhandling (det vill säga *ringa* och *skriva* och så vidare)
- *vara snäll/vänlig*/(och andra artighetsuttryck) (det vill säga verbet *vara* med predikativ)

I det här arbetet undersöks bara typen där V_1 utgörs av positionsverben *sitta*, *stå*, *ligga* (som är verb som anger befintlighet).

Som redan nämnts tidigare refererar de båda verbliden i en pseudosamordning till en och samma händelse, medan de i en äkta samordning refererar till två olika händelser. Något annat som är definierande för en pseudosamordning är att V_1 -verben i dem är ”avsemantifierade” eller att deras betydelse är bleknad i jämförelse med V_2 - verbet (Kvist Darnell 2008: 43–44, Blensenius 2016: 106). Kvist Darnell citerar även Wiklund 2005 som anser att V_1 -verben i pseudosamordningar vanligtvis är s.k. lättverb. Ordet ”lättverb” ska inte bära någon negativ konnotation, då definitionen inte antyder att verben nödvändigtvis har

tappat någon del av sin betydelse. Det betyder helt enkelt att de är av en betydelsesvag karaktär, inte bara i pseudosamordningar, utan redan från början (Kvist Darnell 2008: 44).

Blensenius fortsätter diskussionen och menar att positions verbet inte bara kan ha förlorat en del av sitt lexikala innehåll, utan det tycks ha antagit en grammatisk funktion som en aspektmarkör, eller en del av en sådan (Blensenius 2016: 106). Vad gäller pseudosamordningarnas funktion tycks moderna beskrivningar för det mesta vara rätt överens att deras övergripande funktion är att ge, förstärka eller säkerställa aspekten eller aktionsarten i satsen (se kapitel 2.1 och 2.2). Vad detta mer specifikt innebär, är att V₁-verben på något sätt modifierar V₂-verbens aspekt eller aktionsart (Kvist Darnell 2008: 44). Kvist Darnell fortsätter genom att ta upp följande exempel:

- (40) Anton *gjorde* läxor.
- (41) Anton *satt och gjorde* läxor.

Med dessa exempel förklarar hon att det första kan uppfattas som perfektiv aspekt eller aspektneutralt, medan det andra endast kan tolkas som imperfektivt, handlingen var med andra ord inte fullbordad. Därefter specificerar Kvist Darnell ännu att man brukar mena att pseudosamordningar som använder positionsverb som V₁-verb för det mesta ger en imperfektiv eller progressiv tolkning av händelsen (Kvist Darnell 2008: 44). I sin diskussion av pseudosamordningarnas funktion noterar Blensenius (2015: 29) Huldéns (1961) uppfattning att pseudosamordningar är informationsstrukturella samordningar som framhäver det andra samordningsledet, men konstaterar sedan att det mest framträdande påståendet ändå tycks vara att pseudosamordningar har en aspektuell funktion, men vilken funktionen är varierar beroende på forskarens synvinkel. Vad Blensenius menar med detta förklarar han genom att visa att SAG (4: 904) använder begreppet *betonad durativitet* medan Thorell (1977) använder begreppet *imperfektiv* och bland andra Kvist Darnell (2008) använder begreppet *progressivitet* (Blensenius 2015: 29–30, 58).

Väsentligt för pseudosamordningarna är också vilka typer av verb som kan utgöra V₂. Det är bara pseudosamordningar vars V₁-verb är ett positionsverb som beskriver durativa tillstånd som är relevanta för min avhandling, och både Kvist Darnell och Blensenius tar upp

dem i sin forskning samt hurdana situationstyper V₂-verb kan ha ifall deras V₁-verb är ett positionsverb. Kvist Darnell (2008: 162) sammanfattar i en tabell några egenskaper hos de olika pseudosamordningsgrupperna. I det följande kommenteras bara det som är av relevans för mitt arbete.

*Tabell 2: Några egenskaper hos pseudosamordningsgrupperna (Kvist Darnell 2008: 162).
spridn. = spridning, MÅLR. = målriktning, BAKR. = bakgrund, stat = statistiska, dyn = dynamiska, PRED = predikativ*

Grupp	V ₁	V ₂	spridn.	TID	MÅLR.	BAKGR.
Befintlighet	befintlighetsverb (stat), rörelseverb (stat)	dynamiska, statiska	-	-	-	+
Förflyttning	rörelseverb (dyn)	dynamiska	+	+	+	-
Grammatikal.	gram (dyn)	dynamiska	-	?	+	-
Fas	fasverb (dyn)	dynamiska	+	?	+	-
Språkanal	språkanalverb (dyn)	dynamiska	+	?	+	-
Artighet	kopula+PRED (stat)	dynamiska, statiska	-	-	-	+

I *Tabell 2* ser man att befintlighets- och artighetsgruppen skiljer sig från de andra pseudosamordningsgrupperna, eftersom V₂-verb i dessa pseudosamordningar även kan vara statistiska, när de i de övriga bara kan vara dynamiska. De verb som jag undersöker i min avhandling (*sitta*, *ligga* och *stå*) hör till befintlighetsgruppen, eftersom de är positionsverb. Kvist Darnell nämner även att hon anser att det är en aning intressant att en pseudosamordning med verb som tillhör befintlighetsgruppen kan ha ett statistiskt V₁-verb och ett dynamiskt V₂-verb, en kombination som bildar en slags asymmetri, vilket Kvist Darnell menar att troligen också kan bidra till att en enhändelsetolkning uppstår, eftersom det är mindre sannolikt att statistiska verb skulle beteckna självständiga händelser, utan det är vanligare att dynamiska verb står för den uppgiften (Kvist Darnell 2008: 162). Grupperna befintlighet och artighet skiljer sig också från de övriga genom att kolumnen ”spridn.” är försedd med ett – , vilket anger att vilka verb som kan förekomma som V₁ är starkt begränsat (Kvist Darnell 2008: 162). Dessa grupper skiljer sig också från de övriga genom att V₁ och V₂ pågår samtidigt (Kvist Darnell 2008: 163).

Kvist Darnell fortsätter att dela in pseudosamordningarna i två klasser som skiljer sig åt på basen av de semantiska egenskaper de ingående verben har och vad deras V-relation leder till. Dessa två huvudklasser är *Bakgrund* och *Målriktning* (Kvist Darnell 2008: 164). De

pseudosamordningar som jag forskar på för min avhandling hör till den första klassen. V₁-verben i denna klass omfattar nämligen verb som utgör en bakgrund till V₂-verbens handlingar. V₁-verben är statiska och utspelar sig samtidigt som V₂-verben. V₁-verben är därför inte ordnade med avseende på tid i förhållande till V₂-verben (TID – i tabellen) och V₂-verben kan beskriva både aktiviteter och tillstånd (dynamiska, statiska i tabellen). När ett befintlighetsverb står som V₁ utgör det en bakgrund till V₂ (förutom fall då V₂- verbet är en antonym till V₁- verbet och det är fråga om är en äkta samordning eller vid upprepning av V₁- verbet som resulterar i en reduplikation som också räknas som äkta samordning).

Kvist Darnell (2008: 218) har vidare funnit att trots att V₂-verb kan både representera aktiviteter och tillstånd ifall V₁-verben är befintlighetsverb så är det nästan alltid ett ateliskt dynamiskt verb som står som V₂. Likasom Kvist Darnell noterar Blensenius också att dessa pseudosamordningar för det mesta är ateliska och dynamiska, men han utökar möjligheterna och säger att pseudosamordningar med *sitta*, *stå*, *ligga* kan vara kompatibla med alla situationstyper, även *state* ('tillstånd'), men då dessa V₁-verb har en lokativ betydelse är de vanligtvis inkompatibla med rörelsepredikativ som V₂ (Blensenius 2015: 53).

I sin studie finner Kvist Darnell (2008: 184) att pseudosamordningar med befintlighetsverb som V₁ är den vanligaste varianten av pseudosamordningar. Det är till och med så att pseudosamordningar med de centrala positionsverben (*sitta*, *ligga* och *stå*) förekommer en aning mer än alla de andra typerna sammanlagt. Det verb som hon funnit att står mest som V₁-verb i pseudosamordningar är *sitta*. Därefter kommer *stå* och *ligga* hamnar på femte plats (Kvist Darnell 2008: 177). Det som Kvist Darnell (2008: 184–185) finner kanske mest anmärkningsvärt är att av alla samordningar av verb där *sitta* och *ligga* utgör det första ledet är så gott som alla (över 99 %) pseudosamordningar. Motsvarande siffra för *stå* är knappt 95 %, vilket beror på att det lexikaliserade uttrycket *står och faller med* är rätt vanligt.

I Kvist Darnells (2008: 217) material är det animata subjekt som dominerar vid pseudosamordningar med *sitta*, *ligga* och *stå* som V₁-verb (se Tabell 22 i Kvist Darnell 2008), och hon menar att detta tyder på att dessa verb används till något särskilt. Kvist Darnell påminner om att i pseudosamordningar, där V₁-verben är befintlighetsverb, utgörs V₂-verben nästan alltid av dynamiska verb. Hon preciserar ytterligare och skriver att V₂-verben för det mesta är agentiva verb som beskriver mänskliga verksamheter, vilket i sin tur skulle kunna förklara dominansen av de animata subjekten (Kvist Darnell 2008: 218).

Det som Blensenius (2015, 2016) undersöker är pseudosamordningars betydelse av progressiv aspekt (pågående skeende). Han undersökte just pseudosamordningar med *sitta, stå, ligga*. Han använder termen SSL-samordningar (SSL coordinations)⁴ för att beskriva dessa samordningar. Han förklarar att dylika SSL-samordningar, liksom *hålla på och* + finit verb (till skillnad från *hålla på att* + infinitiv), för det mesta är icke-obligatoriska och tycks användas vid situationer där en enkel verbform skulle ha kunnat stå ensam, utan att det skulle ha ändrat på satsens aspekt (Blensenius 2015: 52).

Blensenius forskade i detta genom introspektion och korpusundersökning och han kom fram till att SSL samordningar inte kan användas som progressivitetsmarkörer på samma sätt som till exempel engelskans *be* + *V-ing*. Blensenius presenterar tre argument för sina fynd. Det första argumentet är, som redan konstaterats, att SSL-samordningar (till skillnad från *be* + *V-ing*) kan användas med alla situationstyper, även alla former av *state* ('tillstånd'), och att fastän de står med *state* ('tillstånd') så har de ändå en lokativ betydelse och är inkompatibla med rörelsepredikat i det andra samordningsledet. Det andra argumentet är att SSL-samordningar inte kan undertrycka gränser av en handling. SSL-samordningar kan med andra ord inte ändra på satsens aspekt. Blensenius (2015: 53) förklarar det med följande exempel:

(42) Jag *satt och ritade en cirkel*.

(43) Jag *ritade en cirkel*.

Exemplet (42) har en pseudosamordning med ett teliskt predikat i preteritum, men (43) är en enkel sats i preteritum. När man jämför dessa meningar är det svårt att avgöra ifall (42) implicerar samma mening som den enkla satsen (43) på samma sätt som motsvarande engelska satser skulle göra. Det tredje argumentet Blensenius presenterar är att den påstådda progressiva SSL-samordningen kan följas av en annan progressiv *hålla på* konstruktion.

⁴ Blensenius använder sig av beteckningen SSL-samordning (*SSL coordination*) då han beskriver pseudosamordningar med *sitta, stå* och *ligga*, därför använder jag samma term då jag refererar till hans arbete.

- (44) *Jag sitter och håller på att fylla i en ansökan.* (Blensenius 2015: 53)

Detta är väldigt oväntat under antagandet att SSL-samordningar skulle ha en funktion som progressivitetsmarkörer.

Istället menar Blensenius (2015: 53) att SSL-samordningar ska betraktas som lokativa, fastän de inte nödvändigtvis är positionssamordningar i en exakt mening – vissa specifika SSL-samordningar kan till och med använda expletiva subjekt (pronominet *det*). Att svenskan ofta använder SSL-samordningar förknippar Blensenius med det faktum svenskan också verkar föredra positionsverb andra sammanhang, till exempel för att tala om var någon befinner sig. Han refererar till en korpusundersökning i Korp han gjort (Blensenius 2015: 35–36), där det kom fram att svensktalande personer tycks föredra lokativa positionsverb framför extentiella verb som *vara*, till exempel:

- (45) *sitta i bilen* (lokativt positionsverb) (Blensenius 2015: 53)
(46) *vara i bilen* (exentiellt verb) (Blensenius 2015: 53)

Positionsverb används således rutinmässigt i svenskan, vilket i sin tur leder till att man är mer benägen att använda SSL-samordningar. Argumentet ovan stöds även av det faktum att satser med SSL-samordningar beskriver handlingar som ofta är begränsade till en särskild plats.

Det spekuleras även i att SSL-samordningar tenderar att disambiguera episodiska läsningar av handlingar, som i annat fall skulle kunna tolkas som upprepade, men det är dock inte nödvändigtvis så i alla fall. Detta fenomen kan vara en möjlig bieffekt av den bibehållna betydelsen att befinna sig på en viss plats och positionsverbens oavgränsade karaktär som situationstyper. Blensenius (2015: 53) nämner även att Bybee och Dahl (1989) tar upp kopplingen mellan durativitet och ”befinna sig”-känslan.

I sin vidare diskussion av pseudosamordningar och episodicitet presenterar Blensenius (2015: 57–58) följande exempel:

- (47) Han *satt och läste* en bok när strömmen gick.
(48) Han *läste* en bok när strömmen gick.

Dessa exempel används för att visa att Blensenius i sin undersökning funnit att flerverbskonstruktioner som tillåter två finita verb vanligtvis ger satsen en progressiv mening, men bara ifall den enkla verbformen skulle kunna göra det på egen hand. De båda exemplen ovan kan betraktas som progressiva, eftersom de uttrycker samma progressiva handling även då verbet *läsa* i preteritum står ensamt.

Blensenius (2015: 58) fortsätter och förklarar att huvudfunktionen hos SSL-samordningar med positionsverb är att utmärka platsen, men att de även betonar en episodisk läsning framför för en allmän, vanemässig. Blensenius citerar Mathew (2009) och Dahl (1995) då han förklarar att med episoditet anses en singular specifik händelse eller flera specifika händelser och att dessa händelser ofta har specifika tidsreferenser. Dyliga episodiska meningar har en tendens att vara dynamiska att ange dynamiska skeenden.

Att pseudosamordningar brukar fungera som episodmarkörer är något som andra forskare även tidigare lagt märke till, exempelvis Ekberg (1983) som undersökte distala pseudosamordningar, *vara och + V*, och noterade att dessa konstruktioner tycks föredra specificitet över genericitet (allmänhet) och Andersson (1979) som noterade att SSL-samordningar tycks beskriva momentana (eller episodiska) situationer. SSL-samordningar kan således fungera som episodiska markörer i en isolerad mening (Blensenius 2015: 58):

- (49) Han *sitter och röker* i köket.

Exempel (49) tillåter bara en episodisk läsning, medan motsvarande sats med enkelt predikatsverb (*Han röker i köket*) utan kontext skulle vara ambiguös och tillåter läsningarna: 'han brukar/har för vana att röka i köket' och 'han röker just nu i köket'.

2.4 Pseudosamordningar i ryska språket

Det finns konstruktioner i ryska språket som till sin uppbyggnad helt motsvarar de svenska pseudosamordningarna som undersöks i den här studien, det vill säga verbledd med V_1 och/eller V_2 . I det här arbetet särskiljs inte konstruktionerna, utan termen pseudosamordning används också om dylika ryska samordningar som är direkta motsvarigheter till de svenska.

Man kan inte påstå att pseudosamordningar skulle vara ovanliga i ryskan, men de är vanligare i svenskan. De ryska pseudosamordningarna finns beskrivna i Švedovas verk *Очерки по синтаксису русской разговорной речи* (1960). Hon skriver att det första verbet (V_1) är begränsat till 'gå' (*идти/ходить*), 'sitta' (*сидеть*), 'stå' (*стоять*) och 'ligga' (*лежать*). Däremot är valet av det andra verbet (V_2) fritt. Švedova fortsätter att förklara att konstruktionen förekommer oftare, eller med andra ord är vanligare i talspråk och att den första komponenten (V_1) är lexikaliskt försvagad. Hon illustrerar detta med bland annat följande exempel som hon tagit ur olika litterära verk (Švedova 1960: 87):

- (50) *Я сидела и слушала, – рассказывала мне Наташа...*
(51) *Лежит Ефим и не спит...*

Detta korrelerar exakt med det som redan nämnts i kapitel 2.3 om pseudosamordningar i svenska, där man också märkt att V_1 - verbet tycks ha en lexikaliskt försvagad position, eftersom det nödvändigtvis inte är väsentligt för att kunna förstå satsens innebörd i sin kontext.

Det finns dock också en variant av pseudosamordningar med de ovannämnda verben i ryska som står utan konjunktionen 'och' (*и*). Det beskriver Švedova (1960: 57) som ett komplext predikativt tecken, en specifik handling som utförs i ett visst tillstånd:

- (52) *Сидела шила.* ('Jag/du/hon satt och sydde'.)
(53) *Лежишь отдыхаешь.* ('Du ligger och vilar'.)

Hon skriver att verbkombinationen står tillsammans, men betoningen ligger på det andra verbet. Egentligen är det så att ordningen i vilken verben står inte borde spela någon roll, men vanligtvis är det rörelse verbet eller tillstånds verbet som står först, vilket även illustreras i exemplen (52) och (53) (Švedova 1960: 57).

Švedova fortsätter genom att ge Šachmatovs definition på dessa konstruktioner: ”meningar med dubbla konjugerade predikat”. Dessa konstruktioner syns mest i talspråk, men kan även förekomma i sagor, bylinor eller sånger. Švedova (1960: 58) ger följande exempel:

- (54) Все на пиру лежат без памяти,
Владимир князь стольно-Киевский
Тот *стоит* – *шатается*
- (55) Работник *лежит* *ждет*
- (56) – Што так, мати-лисича, печально *идешь* *ругаишьсе?*

Som fortsättning på beskrivningen av dessa exempel skriver Švedova att i konstruktionerna utan konjunktionen *и* kan den lexikalt begränsade komponenten, i detta fall positions verbet, placeras efter det andra verbet som anger handlingen, och då framhävs det verbet ännu mer. De två verben i de här konstruktionerna utgör en odelbar helhet. Det faktum att den lexikalt begränsade komponenten, positions verbet, är underordnad kommer särskilt tydligt fram i de fall då det i satsen finns en underordnad satsdel (till exempel objekt eller adverbial) som grammatiskt sett hör till hela konstruktionen, men beträffande ordföljden är kopplad till positions verbet och betydelsemässigt till det som är V₂, till exempel (Švedova 1960: 58):

- (57) *Слушаю сижу твои разговорчики*: ordföljd > *сижу твои разговорчики*, betydelse > *Слушаю твои разговорчики*

Exempel (57) illustrerar följaktligen vilka användningar de två verben kan ha och hur det är V₂ som är det viktigare verbet, eftersom det är det som framför hela meningens betydelse.

Nadezjda Zorikhina har 1998 skrivit en avhandling som behandlar positionsverb i det moderna ryska språket, *Глаголы положения в пространстве в современном русском языке*. I en bilaga i slutet av avhandlingen finns en artikel som behandlar pseudosamordningar. Zorikhina har inte bara undersökt betydelsen hos de tre ord även jag undersökt (*sitta, stå och ligga*) utan även ordet *hänga*, eftersom det också kan definieras som ett positionsverb.

Zorikhina har jämfört de ryska och de svenska konstruktionerna i sitt arbete. Hon har undersökt hur de svenska konstruktionerna blivit översatta i tre olika romaner och hon ger även exempel på översättningar från ryska till svenska, vilket var väldigt användbart och gav en bättre insyn i problematiken, samt kom väl till pass för denna avhandling. De romaner Zorikhina undersökt är *Det eviga leendet* (Per Lagerkvist), *Kära farmor* (Sven Delblanc) och *Sokrates död* (Lars Gyllensten).

Då Zorikhina utreder samordningar och pseudosamordningar i sin avhandling använder hon ekvationen $X + V_1$ (positionsverb) + V_2 , vilket liknar den ekvation Kvist Darnell presenterade i sitt arbete (Kvist Darnell 2008). I avsnittet *Сопоставительный анализ* (s. 328) skriver Zorikhina att svenskans pseudosamordningar kan översättas enligt fem olika varianter till ryska.

1. Total översättning: $X + V_1$ (positionsverb) + V_2
2. Utelämnande av positions verbet: $X + V_2$
3. Det andra verbet översätts i gerundium, antingen i imperfektiv aspekt eller perfektiv aspekt: $X + V_1$ (positionsverb) + V_2 GER. IMP. eller $X + V_1$ (positionsverb) + V_2 GER. PERF.
4. Positions verbet står i gerundium i imperfektiv aspekt: $X + V_1$ GER. IMP. (positionsverb) + V_2
5. Andra varianter

Av dessa fem varianter är det 1 och 2 som är mest relativa för min avhandling och det är endast dem jag kommer att diskutera nedan. I både svenska och ryska använder man ett positionsverb i pseudosamordningar (variant 1) med verb som beskriver perception, tal eller fysisk eller psykologisk aktivitet (Zorikhina 1998: 339) I sin undersökning märker Zorikhina dock att en av de vanligaste tendenserna vid översättning av svenska källtexter till ryska är utelämnandet av positions verbet (Zorikhina 1998: 330). Orsaken till detta kan vara textens semantiska eller stilistiska karakteristiker, men positions verbet kan även ha uteblivit i den ryska översättningen

utan någon specifik orsak (Zorikhina 1998: 331). Det motsatta verkar emellertid ske vid översättning från ryska till svenska (vilket jag kommer att undersöka närmare i denna avhandling).

Zorikhina beskriver de begränsningar i användningen av den ryska konstruktionen som hon hittat (Zorikhina 1998: 334–336). Hon har märkt att det blir stilistiskt tungt vid översättning av svenska attributiva, med andra ord relativa, som-satser, och därför finns det en tendens att i de ryska översättningarna lämna bort positions verbet (Zorikhina 1998: 334):

- (58) Det kändes som om det var natt och kallt omkring dem. Men för ett par barn, en tolvårs gosse och en flicka *som satt och pratade* samman utan uppehåll var det morgon. (Lagerkvist: 1252)

Казалось, стоит непроглядная ночь. А вот для двух детей, двенадцатилетнего мальчика и его подружки, (*сидевших*) и *болтавших* без умолку, было утро.

I den ryska översättningen har Zorikhina lagt till *сидевших* inom parentes för att visa hur klumpig meningens uppbyggnad skulle vara ifall man valt att använda ett positionsverb.

Som tidigare nämnts i detta stycke diskuterar Zorikhina även verbet *hänga* som ett positionsverb som beskriver ett durativt tillstånd. Det är viktig information att komma ihåg då hon förklarar situationer där det är förväntat att det svenska positions verbet uteblir. Detta sker ifall en betydelse av position ingår i V₂-verbets betydelse på ryska. Det är då väldigt sannolikt att det svenska V₁- verbet uteblir i den ryska översättningen. Ifall verbets betydelse i sig innehåller ett semantiskt drag som antyder befintlighet undviks således konstruktionen i ryska. Zorikhina skriver att det är tack vare den pragmatiska kunskapen vi har om vår värld som vi har möjligheten att förstå att man för det mesta ligger ner då man sover, vilket leder till att man i ryskan inte inkluderar positions verbet då man svarar på frågan *Vad gör hon* (*Что она делает?*) (Zorikhina 1998: 337):

- (59) Vad gör hon? – Hon *ligger och sover*.
Что она делает? – Она *спит*. (≠ Она *лежит и спит*)

- (60) Den unga flickan, som *låg och sov* så länge och lät sig lapas av en vänlig sol och rara drömmar (Gyllensten: 202)
Девушка, которая, *заспавшись* нынче дольше обычного, *лежала* на кровати.

Det är även vid verb som beskriver en förändring av tillstånd som ryskan väljer att ofta utelämna positions verbet (Zorikhina 1998: 335):

- (61) Maten står och kallnar på bordet.
(a) Еда *стоит* и *остывает* на столе.
(b) Еда *стоит* на столе и остывает.
(c) Еда *остывает* на столе.

I exemplet (61) ovan ser man att Zorikhina ger tre alternativ på ryska om hur man skulle kunna översätta den svenska satsen och det är alternativ (c) som bäst passar in i det ryska språket. Där har positions verbet utelämnats och istället använder man verbet *остывать* ('kallna') i imperfektiv aspekt, vilket innebär att det är en pågående handling.

Zorikhina tar upp att i båda språken uttrycker konstruktionen samtidighet och att handlingen i satsen i regel lokaliseras till en bestämd plats och tid. För att illustrera detta använder hon följande exempel (som är en pseudosamordning med befintlighets verbet *vara* som V₁) på svenska (Zorikhina 1998: 325):

- (62) Hon är *i simhallen och badar*. (X + är och V-ar)
(a) Она *в бассейне* и купается
(b) Она пошла в бассейн (купаться)

Zorikhina menar sålunda att exempel (62) beskriver en handling vars tid och plats är bestämd och man är medveten om ”kontexten”. Hon fortsätter med att uttrycket beskriver att flickan vid talögonblicket är i en simhall och badar. Zorikhina inkluderar igen olika alternativ för den ryska versionen och menar här att (b) skulle vara det som används mest naturligt (Zorikhina 1998: 325).

I samband med det ovanstående exemplet (62) tar Zorikhina upp att positionsverb i de båda språkens pseudosamordningar har en tendens att närma sig hjälpverb till sin funktion (som *vara* och *ha* i svenskan). Positionsverben står dock närmare hjälpverben i svenskan än i ryskan, och kan som i pseudosamordningen i exempel (63) vara långt från sin ursprungliga positionsbetydelse (jämför *stod och rann*) och bara ange duration hos V₂ (Zorikhina 1998: 327). Ett uttryck för duration står ofta med dessa verb och handlingen som beskrivs (Zorikhina 1998: 327):

(63) Hon blev misstänksam då vattnet hela tiden *stod* och *rann* i lägenhetens kök.

Она стала подозревать неладное, когда заметила, что в квартире на кухне все время из крана *текла* вода.

Det som både hjälpverb och positionsverb har gemensamt är att de inte har någon kommunikativ accent i de satser de är inkluderade i, de har med andra ord ingen kommunikativ fokus. Som i flera språk som använder sig av hjälpverb står positions verbet i en pseudosamordning framför det mer accentuerade V₂- verbet, men det förlorar ändå inte sin lexikala mening (Zorikhina 1998: 328), vilket även är något som Blensenius (2015: 58) tar upp i sin undersökning. Konstruktioner med positionsverb i de flesta diskuterade svenska fallen betecknar samtidig position och handling. Inklusionsrelationerna mellan två predikat innebär dock ett semantiskt förbud mot användningen av en pseudosamordning på ryska om verbet i sig innefattar semen ’befintlighet’: de kräver att en viss transformation utförs vid översättning, nämligen i vårt fall utelämnande av positions verbet (Zorikhina 1998: 337).

3 Material och metoder

Teoridelen av min avhandling torde ha påvisat den nödvändiga forskningsfrågan som uppstår på basen av tidigare forskning. Jag ville se vilka ryska verbformer som har översatts till svenska med pseudosamordningar, och i hur hög grad ryska pseudosamordningar använts. Med beaktande av tidigare forskning är förväntningen att det förekommer att vara färre pseudosamordningar i de ryska originaltexterna. För att utveckla detta ville jag undersöka vilken, eller vilka situationstyper som mest används som en svensk pseudosamordnings motsvarighet i de ryska originaltexterna. Hypotesen är att de situationstyper som förekommer mest i ryskan vid översättning med pseudosamordningar är *activity* ('aktivitet') och *state* ('tillstånd'), eftersom pseudosamordningar beskriver samtidiga handlingar och fokuserar på deras lokalisering (positionsverb). Utöver detta kan man anta att det mest kommer att förekomma verb i imperfektiv aspekt på ryska av samma orsak. Det känns som om det är ovanligt att en pseudosamordning används för att beskriva en fullbordad handling, eller att det skulle låta "klumpigt", jämför *han satt och läste boken* och *han satt och läste färdigt boken*. Det förekom dock ändå fall där verben stod i perfektiv aspekt, så vad skulle då orsaken vara att svenskan väljer att lägga in en pseudosamordning?

Det var klart redan innan jag inledde min undersökning att jag behövde en stor samling ryska texter och deras svenska översättningar för att kunna få önskvärda resultat. Därför använde jag mig av en korpusundersökning. För att utföra undersökningen använde jag den ryska nationalkorpusen (*Национальный Корпус Русского Языка*, ruscorpora.ru) och sökningen gjordes under hösten 2020. Korpusen omfattar flera olika delkorpusar, och för att få fram de källtexter och översättningar jag behövde använde jag funktionen för den svenska parallellkorpusen som innehåller mest skönlitterära översättningar. Det innebär att jag kunde koppla ihop de ryska källtexterna med deras svenska översättning. Jag begränsade sökningen till att endast gälla översättningar från ryska till svenska, och min korpussökning gjordes enligt de svenska översättningarna, så att jag kunde få fram de träffar där översättarna använt en pseudosamordning. Denna underkorpus innehöll 3 268 00 ord från 85 dokument. För att ytterligare utöka forskningen i detta ämne skulle det även vara möjligt att undersöka hur pseudosamordningar i svenska originaltexter blivit översatta till ryska, men en sådan undersökning ryms inte inom ramen för denna avhandling.

När jag sökte i nationalkorpusens parallellkorpus använde jag mig av sökningen V₁ (*sitta, ligga, stå*) + *och* för att få fram de texter där översättningen hade en pseudosamordning. För att kunna framställa en så tydlig analys som möjligt genomförde jag sökningar med dessa verb i fyra former: infinitiv (*sitta*), presens (*sitter*), preteritum (*satt*) och supinum (*(har/hade) suttit*). Motsvarande sökning genomfördes givetvis med alla tre verben.

När jag genomfört parallellsökningen i ryska nationalkorpusen framställde jag en Excel-tabell för att koda de varianter av träffar jag fått fram. I tabellen skapade jag kolumner för den ryska källtexten, vilken verbform det ryska verbet står i, vilken aspekt som använts, ifall ett positionsverb använts, vilken situationstyp verbet beskriver och givetvis den svenska översättningen. Jag noterade även författaren och publiceringsåret av den ryska texten samt översättaren och översättningsåret, men de användes inte vidare för den här undersökningen.

Efter kodningen av data gick jag systematiskt igenom mina resultat. Excel-tabellen rensades från irrelevanta träffar av verben *sitta, stå* och *ligga + och*. Därefter gjorde jag en kvantitativ och en kvalitativ analys av de relevanta resultaten.

4 Resultat

I detta kapitel presenterar jag de resultat jag kommit fram till i skilda underkapitel för de tre verben *sitta*, *stå* och *ligga*. I ett skilt underkapitel diskuterar jag de fall där svenskan använt en pseudosamordning trots att ryskan inte har något verb alls. Totalt gav korpusundersökningen 523 godtagbara träffar, och av dessa var 13 klassificerade som *Annat* (se kap. 4.4). Vid sökningen kom det även träffar där den svenska översättningen inte var en pseudosamordning, på grund av att den ryska källtexten hade haft positionsverb i slutet av en mening + och som första ord i nästa eller att den beskrev två olika handlingar (sådana fall som Kvist Darnell (2008) skriver om och som jag också tar upp i kapitel 2.3). Därför har dessa inte tagits i beaktande i mina beräkningar.

4.1 [V₁ *sitta* + och + V₂] vid översättning av verbformer från ryska

De flesta pseudosamordningarna har *sitta* som V₁: 239 där en rysk verbform är översatt med pseudosamordning och sju där något annat blivit översatt med pseudosamordning (se kapitel 4.4 angående dessa resultat), vilket korrelerar med vad Kvist Darnell fann i svenska originaltexter (se Kvist Darnell 2008: 177). Nedanstående *Tabell 3* sammanfattar resultaten för sökningen med [V₁ *sitta* + och + V₂]. I tabellen illustreras resultaten enligt situationstyp, vilken aspekt som används (imperfektiv eller perfektiv), ifall den ryska källtexten har stått med V₁-verb eller inte eller ifall det endast har förekommit ett positionsverb.

*Tabell 3. Ryska situationstyper som översatts med [V₁ *sitta* och V₂]*

Situationstyper			IpF	Pf	Utan V ₁	Med V ₁	Bara V ₁
Accomplishment	9	3,7 %	7	2	9	-	-
Achievement	5	2,1 %	-	5	4	1	-
Activity	188	78,7 %	172	16	166	22	-
State	37	15,5 %	34	3	24	10	3
Summa	239	100 %	213	26	203	33	3

De träffar som illustreras i *Tabell 3* är således sådana som på ryska innehåller verbformer. *Tabell 3* visar att den situationstyp som mest översätts med en pseudosamordning i svenska är *activity* ('aktivitet') där verbet står i imperfektiv aspekt och inte har ett V₁-verb.

- (64) Очевидно, читал до моего прихода. (А. П. Чехов, 1893)
Han hade tydligen *suttit och läst* när jag kom. (S. Dahl, 1981)

Exempel (64) skildrar situationen när originaltexten på ryska använt sig av situationstypen *activity* ('aktivitet'), med verbet i imperfektiv aspekt och utan V₁-verb. I den svenska översättningen har översättaren (Dahl, 1981) använt sig av en pseudosamordning, då han lagt till V₁- verbet *suttit* i sin översättning av texten. Detta lilla tillägg ger oss mer information om situationen än vad originaltexten gör. Den enda informationen som originaltexten ger oss är att en person hade läst (troligtvis en bok eller tidning) när subjektet i texten kom in. Ofta sitter man och läser vid sådana tillfällen då någon kan komma in. Svenskan har behov av att lokalisera subjektet tydligare.

Följande exempel, (65), illustrerar hur man i ryska texter kan använda sig av pseudosamordningar, fastän de som tabellen visar (33/239 = 13,8 %) inte förekommer lika ofta som i svenska:

- (65) которые сидели и курили у самого берега. (Е. Гришковец, 2005)
två män som satt och *rökte* nära vattnet (K. Rotkirch, 2010)

Det som är anmärkningsvärt med exemplet är att pseudosamordningen finns i en *который*-sats. Zorikhina (1998, se även 2.4) säger att det är vanligt att svenska motsvarande som-sats översätts med participkonstruktion och då "försvinner" pseudosamordningen. Platsen är angiven (*у самого берега*) och det kan vara viktigt att ange i vilken kroppsposition männen befinner sig i. Översättningen i fråga kräver inte någon djup analys, situationstypen i fråga är *activity* ('aktivitet') och de verb som använts i ryska, V₁ = *сидели* och V₂ = *курили* har direkt

blivit översatta till svenska $V_1 = satt$ och $V_2 = rökte$. Det är dock en aning intressant varför den ryska författaren har valt att använda en pseudosamordning i sin text. Zorikhina skriver att användningen av ett positionsverb som ett V_1 -verb endast kan godkännas ifall båda handlingarna äger rum samtidigt. Därför kan man här anta att man har velat specificera att man sitter ner och röker, eftersom man kan anta att det är vanligare att man röker stående utomhus.

Exempel (66) skildrar situationstypen *state* ('tillstånd') och när den ryska versionen inte använt ett V_1 -verb.

- (66) Должно быть, ждала уже давно. (Е. И. Замятин, 1920)
Så måste hon ha *suttit* och *väntat* länge (S. Vallmark, 1959)

Meningen som står här är ett påstående och skulle även ha kunnat översättas utan en pseudosamordning, men översättaren (Vallmark, 1959) valde den motsatta taktiken: han lade till V_1 -verbet *suttit* i sin översättning.

Ifall man jämför exempel (65) och (66), ser man att situationstyperna är olika. Det beror nämligen på att V_2 -verbet är huvudverbet och därmed fastställer situationstypen. V_2 -verbet *röka* står för något man gör, sannolikt aktivt, och man måste använda sitt medvetande för att utföra handlingen, medan *vänta* är ett tillstånd och kräver inte någon aktivitet av personen, utan väntandet bara pågår med eller mot personens vilja. Genom att använda en pseudosamordning lokaliserar svenskan subjektet och understryker att väntan pågått länge.

- (67) который днем терпеливо *сидел* на кровати (М. А. Булгаков, 1925)
som under dagarna tålmodigt *satt* och *väntade* i hennes säng (L. E. Blomqvist, 2015)

Exempel (67) är en av de mer intressanta träffarna. Här har nämligen ryskan endast använt positionsverbet *sitta*, men svenskan har lagt till ett V_2 -verb i översättningen och således använt en pseudosamordning. Vad detta kan bero på är kontexten som man kan ana utifrån meningen, men det går ändå tillbaka till påståendet som Zorikhina (1998) och Blensenius (2015) ger om

att svenskan tycker om att lokalisera saker och precisera dem. Det sker tydligt här då översättaren ansett det vara nödvändigt att förklara att personen hade ett syfte med att sitta på sängen, han väntade nämligen på någon/något. Här är det faktiskt också fråga om upprepad handling (en av den ryska imperfektiva aspektens funktioner): han väntade *under dagarna*. Det här exemplet visar också att det inte kan vara de svenska pseudosamordningarnas främsta uppgift att disambiguera episodiska läsningar av handlingar, som i annat fall skulle kunna tolkas som upprepade (se Blensenius 2015: 53, 58 och kapitel 2.3).

- (68) Сегодня я играть не стану, только так *посижу*, (А. П. Чехов, 1900)
Ikväll ska jag inte spela, bara *sitta och titta på*, (L. Kleberg, 2004)

Ovanstående exempel (68) illustrerar en liknande situation som exempel (67), nämligen att pseudosamordningen är ett tillägg i svenskan. Det har även framgått i tidigare exempel, men det som gör dessa ännu mer intressanta är det faktum att den svenska översättningen egentligen har lagt till V₂- verbet, eftersom det inte finns i den ryska källtexten, men är logiskt att avläsa. Personen tänker inte spela utan bara ”sitta annars”. Det naturliga är då att han tittar på de andras spel. Det går därför bra att översätta perfekтива delimitativa verb med pseudosamordning på svenska: verbets situationstyp är i det här fallet *state* (’tillstånd’) och någon handling (titta på) kan pågå parallellt under den begränsade tiden. I exempel (68) har den ryska författaren (Чехов, 1900) endast använt positions verbet *сидеть* (’sitta’) med prefixet *no-*, vilket diskuterades i kapitel 2.2.2 i exempel (32). Det är med andra ord en variant av ryskans *способы действия* som beskriver en handling som utförs under en begränsad tid.

- (69) Застоявшийся водитель (О. Славникова, 2006/2017)
Chauffören, som hade tröttnat på att *sitta och vänta* (M. Grigoriev/M. Nydahl, 2013)

Det nämndes tidigare i detta kapitel (exempel (65)) att Zorikhina (1998) funnit att i ryska översättningar av svenska texter är det ofta så att svenska som-satser blir översatta med en participkonstruktion. Här är det den andra vägen: den ryska originaltexten har en participkonstruktion i perfektiv aspekt som till svenska blivit översatt med en pseudosamordning. Verbet *застояться* är en bildning av aktionsarten (*способы действия*) intensivt resultativ handling (se 2.2.2) av verbet *стоять*, som ju i sig självt uttrycker ett *state* ('tillstånd'). Jag tolkar denna perfektiva aktionsartsbildning som *achievement* ('fullbordande'), vilket innebär att väntandet har nått en hypotetisk gräns och situationen "tippas över" i ett nytt tillstånd då ståendet tar slut (lite som när man når toppen efter en klättring eller hittar något efter att man sökt, som är typiska exempel på *achievement* ('fullbordande', se 2.2) är därmed egentligen slutförd. Orsaken till att man då översatt satsen med en pseudosamordning är intressant, eftersom det inte var förväntat att det skulle komma resultat i perfektiv aspekt då de beskriver fullbordade handlingar, och det har tidigare blivit bevisat att pseudosamordningar beskriver två handlingar som sker samtidigt, de är sålunda pågående handlingar. Svenskan har inget direkt motsvarande sätt att uttrycka det som den ryska verbformen uttrycker i detta fall. Översättarna har valt att återge att det för långa stillaståendet tar slut genom att använda verbet *трöttna*, och om man på svenska talar om en taxichaufför som står stilla med sin bil är det naturligt att lokalisera subjektet och säga att han sitter och väntar.

De pseudosamordningar på svenska som har blivit översatta på basen av ryskans motsvarighet till ett V₂-verb kan vara en aning enklare att förstå, eftersom pseudosamordningar översatta baserade på motsvarigheten till ett ensamt positionsverb kan kräva en djupare förståelse av kontexten i den ryska källtexten.

Som slutsats till undersökningen av pseudosamordningar med [V₁ *sitta* + *och* V₂] kan man tydligt se att de ryska satser som översatts med en pseudosamordning är sådana med situationstypen *activity* ('aktivitet') (188/239 = 78,7 %), imperfektiva verb (213/239 = 89,1 %) och där den ryska satsen inte innehåller ett V₁-verb (203/239 = 84,9 %), vilket illustreras i *Tabell 3* ovan. Därefter kommer satser i situationstypen *state* ('tillstånd'), med imperfektiv aspekt och som inte har ett V₁-verb. Skillnaden mellan de två mest förekommande situationstyperna är ändå väldigt stor, eftersom *state* ('tillstånd') endast står för 15,5 % (37/239) av hela materialet söksträngarna med former av *sitta* + *och*.

4.2 [V₁ stå + och + V₂] vid översättning av verbformer från ryska

Av de tre verb jag undersökte, var det verbet *stå* som gav näst flest träffar, liksom även i Kvist Darnells (2008: 177) studie, och den nedanstående tabellen, *Tabell 4*, illustrerar dem som sökningen med [V₁ stå + och + V₂] gav vid översättning av ryska verbformer.

Tabell 4. Ryska situationstyper som översatts med [V₁ stå + och + V₂]

Situationstyper			Ipf	Pf	Utan V ₁	Med V ₁	Bara V ₁
Accomplishment	7	4,2 %	3	4	6	1	-
Achievement	1	0,6 %	-	1	1	-	-
Activity	107	64,1 %	95	13	89	18	-
State	52	31,1 %	39	13	37	11	4
Summa	167	100 %	137	31	133	30	4

Tabell 4 visar även att pseudosamordningar med positions verbet *stå* används mest vid översättning av ryska verb av situationstypen *activity* ('aktivitet') där verbet står i imperfektiv aspekt och satsen inte har ett V₁-verb. Det som således kommer fram är att de flesta positionsverben är tillägg i den svenska översättningen, vilket även följer Zorikhinas (1998) iakttagelser. Se exempel (70).

(70) Все *смахивали* то и дело мокрый снег с пальто и шапок.
(М.П. Шишкин, 2010)

Alla *stod och borstade* blötsnö från sina kappor och mössor. (E. Parkman, 2013)

Exempel (70) får illustrera den variant som förekommer mest. I den ryska texten av Sjiskin står endast motsvarigheten till V₂- verbet i satsen, i imperfektiv aspekt med situationstypen *activity* ('aktivitet'). Den svenska översättningen använder en pseudosamordning med positions verbet *stå* i preteritum och understryker härmed handlingens pågående karaktär (utan

vidare kontext kunde motsvarande sats med bara preteritumformen *borstade* även tolkas som en slutförd engångshandling, som i så fall skulle motsvaras av perfektiv aspekt i ryska). Ifall man återigen jämför detta med vad Zorikhina (1998) sagt om pseudosamordningar i ryska, kan man anta att man borde kunna utgå från satsens kontext att personerna i fråga normalt är stående när de borstar av blötsnön från sina kappor och mössor och därför krävs det inte någon precisering av det i ryskan. Svenskan vill ju däremot gärna lokalisera handlingar genom positionsverb (jämför Blensenius 2015).

Exempel (71) är intressant, eftersom den ryska satsen bara har positions verbet, men i en perfektivbildning.

(71) Ну, разумеется, что он *настоялся* там вдоволь, (Н.В. Гоголь, 1843)

Nå, det är klart, nu fick han *stå och vänta länge*, (S. Skott, 2014)

De båda satskonstruktionerna beskriver i princip samma händelse, men de är en aning olika till sitt uttryck. Det ryska verbet har den saturativa varianten av *способы действия* (se kap. 2.2.2), nämligen prefixet *на-* + postfixet *-ся*. Denna bildning används då man på ryska vill precisera att man gjort något ”tillräckligt” (länge) eller tills man blivit nöjd och handlingen tagit slut, men kan också få en betydelse av övermättnad. Kontexten i exempel (71) är sådan att det är den övermättade betydelsen som blir aktuell, då personen kommit för tidigt och därmed blivit tvungen att stå (och underförstått vänta) länge. Skott har översatt det med att subjektet fått stå och vänta länge, vilket gör att all underförstådd betydelse i den ryska verbformen uttrycks explicit. De ryska verben med *способы действия* är något som gör översättningsarbetet utmanande, eftersom det finns så många olika sätt man kan uppfatta en enda verbform, som dessutom kräver flera ord för att återge en någorlunda motsvarande betydelse, och det kan vara svårt att i efterhand kunna greppa orsaken eller tankegången översättaren gått igenom under sitt arbete.

Exempel (72) och (73), skildrar två liknande händelser, med likadana pseudosamordningar på svenska.

- (72) *стоял* у подъезда, (А.П. Чехов, 1899)
stod och väntade vid porten, (E. Rydelius, 1946)
- (73) *оставленные* им у ворот, (И. С. Тургенев, 1862)
som stod och väntade vid porten, (H. Dahl, 1922)

Båda uttrycker situationstypen *state* ('tillstånd'), men (72) har endast använt ett positionsverb i den ryska källtexten, medan exempel (73) har en preteritum passiv participkonstruktion av det perfektiva verbet *оставить* ('lämna [kvar]') som kan karakteriseras enligt situationstypen *accomplishment* (förfärdigande). Participkonstruktionen anger det tillstånd av befintlighet som utgör resultatet av den slutförda handlingen 'lämna [kvar]'. Något annat som gör exempel (73) intressant är att *оставленные* inte är en direkt motsvarighet till 'vänta', och därför kan man anta att översättningen avser att kärran som "han" lämnat kvar vid porten står där och väntar, underförstått på honom som lämnat den. Översättningen är därmed rätt fri – det hade varit fullt möjligt att översätta 'som han lämnat vid porten'. Den valda översättningen ger dock en åskådligare beskrivning av episoden än den direkta översättningen, och kan tas som ett exempel på svenskans förkärlek för att lokalisera episoder i rummet genom pseudosamordningar med positionsverb (jämför Blensenius 2015).

Tillika som för sökningen med [V_1 *sitta* + *och* + V_2] är slutsatsen att [V_1 *stå* + *och* + V_2] även använder mest situationstypen *activity* ('aktivitet') (64,1 %), och där det ryska verbet står i imperfektiv aspekt (137/167 = 82,0 %) och man inte har använt ett V_1 -verb i den ryska källtexten (133/167 = 79,6 %). Skillnaden här mellan den situationstyp som förekommer oftast, efter *activity* ('aktivitet'), är *state* ('tillstånd'), men i detta fall är skillnaden inte lika stor som med [V_1 *sitta* + *och* + V_2]. *State* ('tillstånd') utgör 31,1 % (52/167) av de totala träffarna med [V_1 *stå* + *och* + V_2], vilket är en betydligt större andel än vad *state* ('tillstånd') utgjorde med det föregående verbet *sitta*.

Exempel (74) nedan är en sats i preteritum particip passiv, vilket gör att satsen på ryska kan se ut att inte innehålla ett verb då participet har en attributiv funktion:

- (74) Вдоль стены тянулись полки, *плотно уставленные*
Собраниями сочинений, (А.Н. Стругацкий, Б.Н.
Стругацкий, 1964)

där samlade verk *stod och trängdes*, (E. Jonsson, 1998)

De ord som på ryska har bidragit till den svenska översättningen är *плотно уставленные* ('tätt packade'). Participformen *уставленные* ('packade') är tagen från det perfektiva verbet *уставить* ('fylla, täcka', *Norstedts stora ryska ordbok 2012*, s.v. *уставить*, ordbildningsmässigt 'ställa fullt, heltäckt'), vilket ger en inblick i hur översättaren tänkt då hen använt en pseudosamordning. Det handlar återigen om en participkonstruktion som kan motsvaras av en *который*-sats där man i svenskan igen använt en relativ sats, men med adverbet *där* som bisatsinledare och en pseudosamordning [V₁ *stå* + *och* + V₂] som predikat, vilket gör att man förstår att den svenska översättaren har valt att använda en handling (*trängas*) för att beskriva situationen.

4.3 [V₁ *ligga* + *och* + V₂] vid översättning av verbformer från ryska

Liksom i svenska originaltexter (se Kvist Darnell 2008: 177) uppvisar pseudosamordningar med *ligga* färre exempel än de övriga positionsverben i översättningar från ryska. *Tabell 5* visar resultaten enligt samma principer som för pseudosamordningar med *sitta* och *stå*.

Tabell 5. Ryska situationstyper som översatts med [V₁ ligga och V₂]

Situationstyper			Ipf	Pf	Utan V ₁	Med V ₁	Bara V ₁
Accomplishment	3	2,9 %	2	1	2	1	-
Achievement	1	0,9 %	-	1	1	-	-
Activity	47	45,2 %	47	1	30	17	-
State	53	51,0 %	49	3	47	1	5
Summa	104	100 %	98	6	80	19	5

Det som omedelbart faller i blick när man granskar *Tabell 5* är att den visar att satser som översatts med [V₁ *ligga* + *och* + V₂] mest har verb av situationstypen *state* ('tillstånd') i den ryska originaltexten, till skillnad från *Tabell 3* och *Tabell 4*, men följer sedan samma mönster

som de andra, eftersom det är satser i den imperfektiva aspekten som förekommer mest. Fortsättningsvis står dessa satser för det mesta utan V₁- verbet i de ryska källtexterna. Verbet har därmed blivit tillsatt i de svenska översättningarna genom användningen av pseudosamordningar.

I exemplet (75) nedan har endast motsvarigheten till V₂- verbet använts i källtexten, medan man i den svenska översättningen lagt till positionsverbet, eller V₁- verbet och därmed skapat en pseudosamordning.

- (75) ... а там четыре прислуги *спят* прямо на полу. (А. П. Чехов, 1903)
... och såg där fyra tjänare *ligga* och *sova* direkt på golvet. (Alan Asaid, 2014)

Denna mening är även ett klart exempel på det som Zorikhina (1998) skriver om att man tycker om att använda pseudosamordningar i svenska för att uttrycka lokalisation. Detta skildras i detta exempel (75) genom att man i den ryska källtexten implicit låter läsaren anta att tjänarna verkligen ligger på golvet medan de sover, istället för att göra satsen ”klumpig” genom att lägga till ett ”onödigt” positionsverb. Det är dock inte situationen på svenska, då man i den satsen velat lokalisera och märkt ut detta med positionsverbet.

Det som gör exempel (76) intressant är att man på ryska har använt sig av en gerundiumform på motsvarigheten till det svenska V₂- verbet och att det dessutom står framför positionsverbet V₁ i satsen.

- (76) Большой пень, *тлея*, *лежал* на углях. (Л. Н. Толстой, 1853 55)
En stor kubbe *låg* och *pyrde* på kolen. (Ellen Wester, 1927)

När ett verb på ryska står i presensgerundium innebär det att verbet beskriver en pågående handling (Wade 2011: 390) som är samtidig med det finita huvudverbets handling, vilket gör

att svenska pseudosamordningar lämpar sig väl som översättningar, så svenskan saknar gerundier. Vi kan komma ihåg att Zorikhina (1998) också fann att presens gerundiumkonstruktioner var ett av de vanligare sätten att översätta svenska pseudosamordningar till ryska, och därför kan det verka vara rätt naturligt att man översatt denna sats med en pseudosamordning. Det som dock är intressant i detta exempel är vilka tempus de respektive satserna använder. På ryska står V₁- verbet i preteritum *лежал*, medan V₂- verbet står i presens i gerundiumform *млея*, vilket dock är helt naturligt då presens gerundium kan uttrycka samtidighet med handlingar i alla tempus. I svenskan har man valt att följa ryskans tempusval för positions verbet, vilket innebär att hela den satsen står i preteritum.

I exempel (77) har man i den ryska källtexten endast använt positions verbet *лежавшего* och det står i preteritum particip aktiv, motsvarigheten till det svenska V₁- verbet.

- (77) спросил он у Савицкого, *лежавшего* на сене (И. Э. Бабель, 1926)
frågade han Savitskij, som *låg* och *vilade* på höet (Staffan Dahl, 2014)

I den svenska översättningen har man dock valt att använda en relativ som-sats. Detta är något man kan jämföra med vad Zorikhina (1998) säger om utelämnade av positions verb i ryska översättningar av svenska texter med just som-satser. Det blir nämligen stilistiskt tungt med pseudosamordningar i ryska relativa *kororyj*-satser, så texten flyter inte bra. När man har detta på klart, kan det vara enklare att förstå varför man lagt till ett V₂- verb på svenska, det blir ”stilistiskt snyggare” med bisats än med particip (jämför ’den på höet liggande Savitskij’) och svenskan är gärna explicit med att sätta ut ett V₂- verb vid *ligga* och ange i vilket tillstånd man ligger (och vilar, och sover) fastän det kan vara självklart utgående från kontexten. Detta är ändå rätt sällsynt, eftersom det inte är särskilt vanligt att satser med endast ett V₁- verb på ryska översätts med en pseudosamordning till svenska. Det illustreras i *Tabell 5* där man ser att utav alla de sökträffar som V₁ *ligga* + *och* gav i dess olika tempusformer, har det endast framkommit fem resultat där det i den ryska källtexten endast fanns ett V₁- verb.

Den näst mest använda situationstypen med V₁- verbet *ligga* är *activity* (’aktivitet’), fastän det inte var så stor skillnad mellan den och *state* (’tillstånd’). Detta kom

kanske som en smärre överraskning, eftersom det inte var så förväntat att det med positions verbet *ligga* skulle förekomma träffar med andra situationstyper än *state* ('tillstånd'), då man inte kan anta att det finns så mycket man kan göra liggande. Totalt gav *activity* ('aktivitet') 47 relevanta resultat, varav alla utom ett stod i imperfektiv aspekt, och de beskrev med andra ord en ofullbordad handling. Likasom resultaten med *state* ('tillstånd') har de flesta källtexterna inte använt ett V₁-verb, utan det blivit tillagt i översättningen. Två tredjedelar av satserna med *activity* ('aktivitet') har i ryska varit utan ett V₁-verb.

- (78) Сашка *ворочался* на сене в своем углу. (И. Э. Бабель, 1926)
Sasjka *låg och vände och vred sig* på sitt hö borta i hörnet. (S. Skott, 1960)

Exempel (78) illustrerar en sats där man i ryska inte använt ett V₁-verb. Den ordagranna översättningen av motsvarigheten till V₂- verbet *ворочался* är dock exakt det som använts i den svenska texten. Det är återigen det fenomen som diskuteras i teorikapitlen som tillämpas här – svenskan tycker om att använda lokalisering med positionsverb, därför har man särskilt märkt ut att Sasjka verkligen ligger på höet då han vrider och vänder sig. Om man befinner sig på hö då man vrider och vänder sig är det mest naturligt att man ligger. Det ryska verbet *ворочаться* som predikat till ett mänskligt subjekt implicerar att man ligger, oftast i sängen, så ryskan vill inte ha något positionsverb, medan svenskan helst vill befästa lokaliseringen med det ”naturliga” positions verbet. Ifall det inte skulle varit utsagt att Sasjka befinner sig på hö skulle det på svenska även kunna antas att han utför handlingen stående, eftersom den har en negativ konnotation och är något man skulle kunna göra då man känner sig obekvämt eller osäker i vilken position som helst.

Nedanstående exempel (79) har i båda språken använt både V₁- och V₂-verb.

- (79) Потом она, *лежа*, ела булку и *говорила* мне: (А. П. Чехов, 1899)

Sedan åt hon en bulle medan hon *låg och sade till* mig: (S. Skott, 1988)

I ryskan står positions verbet i en presens gerundiumform, så handlingen äger är samtidig med de finita verbens (*ела, говорила*). Det ryska ordet *лежа* skulle även kunna översättas till svenska med presens participet 'liggande', men det får texten att låta tung och "oprofessionell", så man förstår Skotts tankegång då han använt en tidsbisats med subjunktionen *medan*. Utöver detta är exempel (79) rätt simpelt och har inte så mycket som kräver analys.

[V₁ *ligga + och + V₂*] skiljer sig från de två föregående verben på grund av att man i detta fall mest ser användningen av situationstypen *state* ('tillstånd') istället för *activity* ('aktivitet'). Skillnaden är dock inte anmärkningsvärd då *state* ('tillstånd') utgör 51,0 % (53/104) av träffarna och *activity* ('aktivitet') är på en andra plats med 45,2 % (47/104). Utöver detta är resultaten de samma, det är mest satser i imperfektiv aspekt (98/105 = 94,2 %) och sådana där det inte funnits ett V₁-verb i den ryska källtexten (80/104 = 76,9 %) som blivit översatta med en pseudosamordning.

4.4 Annat

Detta kapitel avser att diskutera de resultat som klassificeras som Annat, vilket innebär de satser som har översatts med en pseudosamordning med [V₁ *sitta/stå/ligga + och + V₂*] men där de ryska källtexterna inte använt en fras som innehåller verb. Jag delar ändå in dessa verb i underkapitel för att jämföra hur många träffar enligt Annat jag kommit fram till i alla korpussökningar. Underkapitlen här kommer att följa samma ordning som underkapitlen i kapitel 4. Först diskuteras Annat med [V₁ *sitta + och + V₂*], sedan [V₁ *stå + och + V₂*] och till sist [V₁ *ligga + och + V₂*]. Av alla de 523 träffar jag fick mina sökningar var det 13 stycken som klassificerades som Annat och dessa omfattade således ca 2,5 %.

4.4.1 Annat med [V₁ *sitta* + *och* + V₂]

Som nämnades i föregående stycke är *Annat* sådana träffar som inte innehöll ett verb på ryska. Vid [V₁ *sitta* + *och* + V₂] fanns nominalfraser och prepositionsfraser. Dessa illustreras i nedanstående exempel.

- (80) Потом закуска, *разговоры*... (А. П. Чехов, 1891)
så kom smörgårdsbordet, man *satt och pratade*,... (H. Dahl, 1966)
- (81) но лицо его омрачилось, и *взгляд, устремленный в угол*
кареты, казался еще грустнее, (И. С. Тургенев, 1855)
Och hans ansikte var dystert, han *satt och stirrade framför sig* i
vagnen *med en blick* som var ännu mer svårmodig än vanlig, (H.
Dahl, 1922)
- (82) И Николка, как *покойник*, играет, (И. Э. Бабель, 1926)
Nikolka spelar som om han *satt och sov* i alla fall, (L. Kleberg,
2004)
- (83) зачем я здесь, отчего это *нелепое состояние*? (И. Э. Бабель,
1926)
varför var jag här och *satt och kände mig dum*? (L. Kleberg,
2004)

De fyra exemplen ovan, (80), (81), (82) och (83) illustrerar nominalfraser på ryska som översatts med en pseudosamordning till svenska. Nominalfraserna är i de flesta fallen substantiverade verb eller substantiv som har en nära anknytning till verb. När man förstått kontexten, tycker jag att det låter rätt naturligt att använda en pseudosamordning på svenska.

När man är medveten om nominalfrasernas funktion är det enkelt att se hur översättarna tänkt då de översatt dessa satser med pseudosamordningar. Personligen tycker jag att exempel (79) är ett av de bättre exemplen på detta. Nominalfrasen på ryska beskriver hurudan emotion subjektet befinner sig i och översättaren har valt att ”måla en bild” att subjektet verkligen sitter och befinner sig ”bokstavligen” i den känsla personen går igenom.

- (84) Что она, в нашей комнате, *за своим столом, за работой*, (Ф. М. Достоевский, 1876)
 hur hon, medan hon *satt och arbetade* vid sitt bord i vårt rum, (E. Rydelius, 1924)
- (85) И долго еще потом *за обедом*, (И. С. Тургенев, 1842)
 Och när han *satt och åt*, (H. Dahl, 1922)

Dessa ovanstående exempel, (84) och (85), är prepositionsfraser. Precis som nominalfraserna innan, har prepositionsfrasen använts i de ryska källtexterna och blivit översatta med en pseudosamordning till svenska.

Exempel (84) och (85) har båda prepositionen *за* i sina satser. Denna preposition beskriver att man befinner sig bakom något eller någon. Denna prepositions konkreta spatiala grundbetydelse är ju 'bakom', 'på andra sidan', men den har många andra mera abstrakta betydelser, bland andra tiden för en sysselsättning som uttrycks med abstrakta substantiv eller konkreta (de konkreta får en lokativ nyans) (se Zolotova 1988: 252–253) Det är just denna tidsbetydelse som är aktuell i exemplen (84) och (85). Och som vi ser har översättarna valt att översätta med svenska tidsbisatser. På basen av exemplen kan man dock lätt tänka sig hur den spatiala prepositionen utvecklats tidsbetydelsen. Exempel (84) skulle kunna omskrivas som subjektet befinner sig "bakom" sitt bord och "bakom" arbetet. Man kan inbilla sig en pappershöj som man befinner bakom. Exempel (85) följer samma logik, nämligen att subjektet befinner sig "bakom" sin lunch, vilket i sig är förståeligt då man för det mesta har sin mat framför sig då man äter. Personligen förstår jag utan problem varför de båda översättarna använt positions verbet *sitta* och varför de valt att lägga till en pseudosamordning i dessa fall. Det låter mycket bättre på svenska att ha positions verbet i dessa situationer och från kontexten på ryska är det rätt obestridligt att man skulle kunna använda något annat verb, då man kan vara rätt säker att båda subjekten sitter då de utför sina respektive handlingar.

- (86) Можно *от скуки* и роман написать, (М. А. Булгаков, 1925)

då kan man ju skriva en roman om man *sitter och har det tråkigt*,
(L. E. Blomqvist, 2015)

Exempel (86) var det enda av sin sort som hittades med [V₁ *sitta*+ *och* + V₂] och det är en prepositionsfras med prepositionen *om* ('av') som fungerar som ett orsaksadverbial. Semantiskt fungerar orsaksadverbial som en slags kommentar till innehållet i satsen eller till den språkhandling som den uttrycker. Det är ofta talarens bedömning av det sakförhållande satsen beskriver som orsaksadverbial uttrycker. Egentligen skulle man kunna översätta det med 'av tristess' på svenska, men återigen ser man att användningen av pseudosamordningar ger ett bättre flöde åt texten. Personligen tycker jag att detta är ett intressant exempel då man börjar analysera innehållet och hur det blivit översatt. Man har gjort "tristessen" mera "scenisk" och lokaliserad genom att använda en bisats med pseudosamordningen *sitter och har tråkigt* i istället för det mera abstrakta orsaksadverbial (jämför direkt översättning 'Av tristess kan man till och med skriva en roman').

4.4.2 Annat med [V₁ *stå* + *och* + V₂]

Vid sökningen angående [V₁ *stå* + *och* + V₂] kom det fram olika nominalfraser och prepositionsfraser, samt en fras där adverbet stod som ett predikat. De två första exemplen, (87) och (88) som tas upp i detta kapitel är nominalfraser;

- (87) у всех сразу – *длинные, гусиные шеи*, (Е.И. Замятин, 1920)
där alla *stod och sträckte* på halsen, (S. Vallmark, 1959)
- (88) за которой его ожидал *многодневный и крепкий настой тишины*, (О. Славникова, 2006)
möttes han av en tystnad stark som te som *stött och dragit* i många dagar, (M. Grigoriev, M. Nydahl, 2013)

Precis som de fraser som förekom med [V₁ *sitta* + *och* + V₂] är dessa fraser som på ryska stått som nominalfraser och har gjorts till pseudosamordningar vid översättning till svenska. I exempel (87) beskriver författaren hurudana halsar åskådarna (antagligen) har, eller hur de ser ut, medan översättaren valt att översätta satsen med en verbfras och således istället beskriva handlingen som utförs. Bägge meningar innehåller naturligtvis samma information och även ifall den svenska meningen kunde ha varit en nominalfras (jämför 'Alla hade genast långa och gåsliknande halsar') är det tydligt att pseudosamordningen på svenska får texten att verka mer naturlig.

Exempel (88) var en aning mer komplext. Informationen är igen i princip densamma, men i den svenska översättningen känns ordvalet en aning udda. Den ryska nominalfras som gett upphov till pseudosamordningen i den svenska översättningen har substantivet *настой* ('infusion', 'extrakt' *Norstedts stora ryska ordbok* 2012, s.v. *настой*) bildat av verbet *настоять* ('låta [stå och] dra', *Norstedts stora ryska ordbok* 2012, s.v. *настоять*) som huvudord. Satsen i sig är en metafor i ryskan och en liknelse i svenskan. De ryska orden som översättarna Grigoriev och Nydahl tagit fasta på är *многодневный* ('många dagars') och *крепкий настой* ('stark infusion', 'starkt extrakt') och baserat på det senare nämnda kan man förstå hur de dragit slutsatsen att använda bryggt te som liknelse. Det är klumpigt att använda långa och konjugerade adjektiv i svenskan, vilket torde vara orsaken varför översättarna valt att gå den väg de gått. Personligen anser jag att detta har varit ett mycket bra och tämligen finurligt sätt att översätta satsen.

Följande exempel, (89) har ett predikativt adverb i en preteritumsats som översatts med en pseudosamordning:

- (89) *зябко* было ожидать трамвая в толпе невыспавшихся, мрачных людей, (Л.К. Чуовская, С. Петровна, 1939–40)
sedan *stå och huttra* bland alla dystra och sömniga människor i väntan på spårvagnen, (J. Munck, 2013)

Här kan det anses att översättaren har tagit sin analys av texten en aning för långt, då en relativt enkel predikatsats även skulle ha kunnat användas på svenska. Där den ryska översättaren använder predikatet *зябко* ('frusen', 'fryser', 'kallt' *Norstedts stora ryska ordbok* 2012, s.v.

зябкий, [мне] зябко) har den svenska översättaren valt att skriva om det ordet till en pseudosamordning med *stå och huttra*. Man skulle kunna anse att den svenska översättaren satt mera fokus på subjektets känsla av kyla och ”målar upp” bilden av en person som ”står och huttrar”, medan den ryska författaren bara konstaterar att det var kallt för personen.

Exempel (90) nedan är en sats med ett adverb som predikat och utelämnat kopulaverb i den ryska källtexten, då det är en sats i presens:

- (90) — Мы приглашены к Андрикову, у него же юбилей.
Машина уже полчаса *внизу*. (Н. В. Гоголь, 1842)

Vi är bjudna till Andrikov på födelsedagsfest. Bilen har redan
stått och väntat en halvtimme. (S. Skott, 2014)

En ordagrann översättning skulle vara 'Bilen har varit där nere en halvtimme'. Den svenska översättaren har dock valt pseudosamordning med det positionsverb som gäller bilar i stillhet, det vill säga *stå* och lagt till V₂- verbet *vänta* i sin översättning, vilket explicit visar att det är en beställd bil som väntar på sina passagerare (några som är bjudna på födelsedagsfest).

4.4.3 Annat med [V₁ *ligga* + *och* + V₂]

Vid sökningen av [V₁ *ligga* + *och* + V₂] kom det endast fram två träffar där författarna inte hade använt en verbfras i sina texter, men där de svenska översättarna lagt till en pseudosamordning. De båda exemplen nedan klassificeras som prepositionsfraser på ryska:

- (91) Всю ночь не спал. Всю ночь – *об одном...* (Е. И. Замятин,
1920)
Jag sov inte på hela natten utan *låg och tänkte* på en enda sak...
(S. Vallmark, 1959)
- (92) чтобы получить заслуженную награду *на алой подушке*
(Ф.М. Достоевский, 1877)

den ärligt förtjänade medaljen som låg och väntade på sin
purpurroda kudde (Alan Asaid 2014)

Exempel (91) är ett exempel på ryska verblösa satser (Zolotova et al. 1998: 176–182). För den som inte är insatt i ryskans syntax kan satsen se ut att vara ofullständig, men ifall man har tillräckligt mycket kunskap om det ryska språket, förstår man vad det är fråga om. Personligen anser jag att det är fullt förståeligt att man märker ut positions verbet *ligga* då det handlar om en person som inte sovit på hela natten, och det går bra att utelämna verbet för 'tänka' vid ett prepositionsuttryck med *o6* + prepositionalis, som är den konstruktion som används för att ange innehållet i tal och tanke (Zolotova 1988: 336–337). På svenska kan man inte utelämna verb på det här sättet. Därför låter det naturligt att man här pratar om hur man *låg och tänkte [på en enda sak]*, då man innan beskrivit att man inte kunnat sova på hela natten. Bilden av att man i den beskrivna situationen är i en liggande position är rätt tydlig och utsägs explicit i det svenska språket.

Exempel (92) beskriver en välförtjänad medalj som finns på en kudde (och väntar på att någon ska belönas med den). I den ryska texten har man endast märkt ut att medaljen befinner sig på kudden, men i den svenska översättningen har man lagt till "tillståndet" medaljen befinner sig i, nämligen att den väntar på att ges till någon. Att man i svenska använt en pseudosamordning är även här rätt förståeligt, eftersom man får den bild av att då något befinner sig på en kudde befinner det sig i en horisontal position, eller att det "ligger".

5 Avslutning

Denna pro gradu-avhandling hade som syfte att förstå tankarna bakom svenska översättares arbete och hur de använt pseudosamordningar i sina översättningar av ryska texter, samt hurdana satser på ryska som vanligtvis översattes med en pseudosamordning. Som källa för forskningsmaterialet använde jag en korpusundersökning som gjordes i *Национальный Корпус Русского Языка*, i ett parallellkorpus med ryska som källspråk och svenska som målspråk. Sökningen gjordes enligt de svenska översättningarna med verben *sitta*, *stå* och *ligga* i fyra former (infinitiv, presens, preteritum och supinum). Därefter lades allt i Excel-tabeller enligt respektive verb.

Verbet *sitta* gav totalt 247 träffar där en pseudosamordning hade använts i den svenska översättningen. Av dessa var det 239 som även på ryska var verbfraser och 7 som var något annat än en verbfras. En ofta förekommande översättning med verbet *sitta* i en pseudosamordning var till exempel *sitta och titta* eller *sitta och lyssna*. Verbet *stå* gav totalt 171 träffar, varav 167 var verbfraser och 4 var något annat. Av dessa träffar var det ofta pseudosamordningen *stå och vänta* som hade använts i de svenska översättningarna. Det sista verbet, *ligga*, gav endast 106 träffar totalt, med 104 verbfraser och 2 som kunde definieras som annat. Verbet *ligga* är kanske ett av de positionsverb som man använder undermedvetet då man pratar om en person som är i en liggande ställning. Det var mest satser med *ligga och sova* eller *ligga och vila* som förekom i översättningarna. Resultaten visade tydligt att det är med verbet *sitta* som man, åtminstone i skönlitterära texter, gärna använder en pseudosamordning på svenska vid översättning.

Med verben *sitta* och *stå* var det flest satser med situationstypen *activity* ('aktivitet'), verbet i imperfektiv aspekt och inget V₁-verb som blivit översatta med en pseudosamordning. Med verbet *ligga* kom undersökningen fram till ett helt annat resultat. Resultaten visade nämligen att det med *ligga* var satser med situationstypen *state* ('tillstånd') som hade flest pseudosamordningar på svenska, vilket överensstämmer med det som nämndes i föregående stycke, att personen för det mesta är i ett "liggande tillstånd". Utöver detta var resultaten liknande, vilket innebär satser med verb i imperfektiv aspekt och satser som inte hade ett V₁-verb.

Översättningsarbete kräver anseelig kunskap om både källspråkets och målspråkets grammatik och andra lingvistiska uttryck. Det har framkommit att pseudosamordningar är ett

språkligt uttryck i svenska som får språket att ha ett mer naturligt flöde, vilket är mycket viktigt vid översättning. När man översätter bör man naturligtvis följa källtexten så noga som möjligt, för att inte undanskymma den ursprungliga innebörden av författarens text. För att skapa en god översättning bör översättaren inse hur hen kan överföra all den information som finns i källtexten, utan att måltexten i sig skulle "låta" som en översättning, att språket med andra ord skulle vara styvt. Därför tycks det vara allmänt att man använder pseudosamordningar i svenska, då de är vanliga i vårt språk.

Jag tycker att det har varit intressant att forska i detta ämne, även ifall det ibland har varit en aning utmanande, men det har gett mig en bättre inblick om hur jag som översättare kan införa denna kunskap i mitt arbete. Dessutom är dessa pseudosamordningar ett fenomen som jag numer lägger märke till att jag använder i mitt vardagliga tal och att min hypotes om hur de är naturliga stämmer.

Som fortsatt forskning skulle jag rekommendera att man till exempel undersöker andra verb som kan uttrycka pseudosamordningar och hur de används i olika sammanhang. Dessutom skulle det vara intressant att närmare betrakta i vilka sammanhang pseudosamordningar förekommer, eller ifall det finns en skillnad mellan skönlitterära texter och talspråk, eller ifall det finns någon skillnad överhuvudtaget. Naturligtvis omfattar även detta de pseudosamordningar som förekommer i ryska språket, eller varför inte iaktta förhållandet mellan svenska pseudosamordningar och deras ryska motsvarigheter i olika sammanhang. Till det arbetet är denna avhandling en god grund.

6 Litteraturförteckning

Andersson, L-G. (1979). *Några V-V konstruktioner*, Gotheburg Papers in Theoretical Linguistics 40, Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet

Blensenius, K. (2015). *Progressive constructions in Swedish* (sv. *Progressiva konstruktioner i svenskan*). Diss. Göteborgs universitet
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/40179/gupea_2077_40179_4.pdf;jsessionid=633522F362EF108A954DD4F6A1E2147C?sequence=4
[13.11.2020]

Blensenius, K. (2016). En tveksam imperfektivmarkör. I Gustavsson A. W., Holm, L., Lundin, K., Råhm, H. & Tronnier, M. *Credd Svenskans Beskrivning 34*. Lund: Lunds universitet ss. 105–118.

Binnick, R. (1991). *Time and the Verb: A Guide to Tense and Aspect*, Oxford University Press

Bybee, J. & Ö. Dahl. (1989). The creation of tense and aspect system in the languages of the world. *Studies in language* 13, s 51–103

Comrie, B. (1976). *Aspect: An Introduction to the Study of Verbal Aspect and Related Problems*, Cambridge University Press.

Dahl, Östen 1995. The tense system of Swedish. In: Thieroff, Rolf (ed.), *Tense Systems in European Languages II*. (Linguistische Arbeiten 338.) Tübingen: Niemeyer, pp. 59–68.

Ekberg, L. (1983). *Vara och - en markör för subjektets 'icke-plats'*. (Nordlund 1.) Lund: Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet.

Gorbova, E. (Горбова, Е.). (2020). Проблемы теоретического описания русского вида как словоизменительной категории: реальные и мнимые, *Scando-Slavica*, 66 (1), s. 51–70. *Scando-Slavica*

Hellström, A (2002). *Aspektboken: Ett läromedel om de ryska verbens aspekter*. Stockholm: Laterna.

Huldén, L. (1961). Om samordning hos Bellman. *Studier i nordisk filologi* 51, s. 7–149. Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors

Josefsson, G. (1991). Pseudocoordination – a VP + VP coordination. I *Working Papers in Scandinavian Syntax* 47, s. 130–156. Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet

Kvist Darnell, U. (2008). *Pseudosamordningar i svenska: särskilt sådana med verben sitta, ligga och stå*, Diss. Stockholm: Stockholms universitet
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:198403/FULLTEXT01.pdf>
[11.04.2020]

Mathew, T. (2009). Supervised categorization for habitual versus episodic sentences. (MS thesis.) Washington, DC: Georgetown University

Rassudova, O. (Рассудова, О.). (1982). *Употребление видов глагола в современном русском языке*, Москва: издательство «Русский язык»

Rönkkä, R. (2005). *У истоков русской и славянской аспектологической мысли*. Diss. Tampere: Tampere University Pres.

SAG 1–4 = Teleman, Ulf, Hellberg, Staffan & Andersson, Erik (1999). *Svenska Akademiens grammatik. Vol. 1–4*. Stockholm: Norstedts Ordbok.

Smith, C. (1991). *The Parameter of Aspect*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers

Švedova, N. (Шведова, Н.). (1960). *Очерки по синтаксису русской разговорной речи*, Москва: издательство «Академии наук СССР»

Thorell, O. (1977). *Svensk grammatik*. 2nd ed. (Scandinavian university books.) Stockholm: Esselte Studium

Vendler, Z. (1957). Verbs and Times. *The Philosophical Review* (612), s. 143–160.

Wade, T. (2011). *A Comprehensive Russian Grammar*. 3rd ed., rev and expanded. Chichester: Willey-Blackwell.

Wiklund, A-L. (2005): *The Syntax of Tenselessness: On Copying Constructions in Swedish*. Doktorsavhandling, Institutionen för filosofi och lingvistik, Umeå Universitet

Zaliznjak, Anna A., Mikaeljan, I.L. & Šmelev, A.D. (Зализняк, Анна А., И. Л. Микаэлян, А. Д. Шмелев) (2015). *Русская аспектология: В защиту видовой пары*, Москва: язык славянской культуры

Zolotova, G. A. (Золотова, Г. А.) (1988). *Синтаксический словарь. Репертуар элементарных единиц русского синтаксиса*. Москва: Наука.

Zolotova, G. A. et al. (Золотова, Г. А, Онипенко И.К. & Сидорова М.Ю.) (1998). *Коммуникативная грамматика русского языка*. Москва: Российская академия наук.

Zorikhina, Nadezjda (Зорихина, Надежда) (1998). *Глаголы положения в пространстве в современном русском языке*, Diss. Göteborg: Göteborgs universitet